

II RIIGIKOGU

10. istungjärk. Protokoll nr. 343 (41).

1926. a.

II Riigikogu koosolek 24. märtsil 1926. a.
kell 5 p. 1.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**,
haridusminister **J. Lattik**, rahaminister **L. Sepp**,
teedeminister **O. Amberg**, siseminister **K. Einbund**,
sõjaminister **J. Soots**, kohtuminister **T. Kalbus**.

Päevakord:

1. Eesti panga tegevuse läbivaatamise komisjoni esitis.
2. Omavalitsuste liitude seadus — III lugemisel.
3. Maakonnandükogude valimise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.
4. Hoolekandekohtute kaotamise seadus — II lugemisel.
5. Seadus krediidi määramise kohta riigi keskasutustele — II lugemisel.
6. Riigiametnikkude ja -teenijate palga-seaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2—1923. a.) § 1. täiendamise seadus — II lugemisel.
7. Riigiametnikkude ja -teenijate palga-seaduse osalise muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.
8. Seadus eripõhikirjade ja -põhimääruste alusel tegutsevate riiklikkude ettevõtete ja asutuste, samuti üksikute riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulude ja tulude 1926./27. a. erieelarvete kinnitamise kohta — II lugemisel.
9. Seadus Eesti ja Ameerika Ühisriikide vahelise sõprus-, kauba- ja konsulaarlepingu kinnitamise kohta — II lugemisel.
10. Alkoholikaupade salaveo vastu võitlemise konventsiooni, selle lõpuprotokoll ja Eesti, Soome ning Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelise kontrollivõõde kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.
11. Konventsiooni kinnitamise seadus Eesti, Latvija ja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu vahel reisijate- ja kaubaveo-raudtee otseühenduse üle — II lugemisel.
12. Riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitöö pealt tasumaksamise seadus — II lugemisel.
13. Notaariuste kautsjoni muutmise seadus — II lugemisel.
14. Tallinna tehnikumi põhikirja muutmise seadus — II lugemisel.
15. Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seadus — II lugemisel.
16. Riigikogu kodukorra muutmise seadus — kodukorra komisjoni ettepanek.
17. Hoolekande seaduse muutmise seadus — töökaitse komisjoni ettepanek.
18. Kohtualluvuse ja rahatrahvide asendamise muutmise seadus piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja veetud piirituse varjamise asjus — üldkomisjoni ettepanek.
19. Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaperite tagasiantmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
20. Mõnesuguste kadumaläinud väärtpaperite hävinenuks tunnustamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
21. Rahvasteliidu põhikirja 16. artikli I paragrahvi muutmise protokoll kinnitamise seadus — II lugemisel.
22. Eesti ja Soome vahelise merealuste kaablite korrashoidmise ja kasutamise lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.
23. Eesti ja Saksamaa vahelise kriminaal-asjus juriidilisest abiandmisest tekkivate kulude kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.
24. Eesti ja Soome vahelise töö-õnnetustest tekkivate kahjude tasumise konventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.
25. Eesti-Briti vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.
26. Eesti ja Läti vahelise kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.
27. Konsulaarseadustiku täiendamise seadus — II lugemisel.
28. Siseministeeriumi administratiiv osakonna asutamise seadus — II lugemisel.
29. Külgehakkavate- ja suguhaiguste registreerimise seadus — II lugemisel.
30. Lisarahukohtunikkude asukoha muutmise seadus — II lugemisel.
31. Rahukogude korraldavate- ja üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus — II lugemisel.

32. Õppursõduritele maksuta õpiabinõude muretsemise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

33. Riigikohtu seaduse § 17. muutmise seadus — II lugemisel.

34. Ühingute ja nende liitude seadus — II lugemisel.

35. Ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seadus — II lugemisel.

36. Kooperatiiv-ühisuste ja nende liitude seaduse muutmisseadus — II lugemisel.

37. Mõnede seltside, ühisuste ja nende liitude likvideerimise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, pärast abiesimees **M. Juhkam**.

Sekretäri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**, pärast abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

Juhataja **A. Rei**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakord on Riigikogu poolt kindlaks määratud.

1. Eesti panga tegevuse läbi-vaatamise komisjoni esitis.

Eesti panga tegevuse läbivaatamise komisjoni aruandja **K. Kornel**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva esitise seletuskirja täienduseks oleks mul järgmist öelda. Komisjon asutati 1924. a. sügisel, ja esialgu näis arvamine valitsevat, et see komisjon peaks oma töö ruttu lõpetama ja vastava esitise Riigikogule tegema. Peab ütleva — alguses peeti tõesti 12 koosolekut õige hoogsalt ära septembrikuu jooksul ja jõuti niikaugemale, et ära määrati töökava ja valiti alamkomisjon. Alamkomisjon oli kolmeliikmeline, nüüd aga peab ütleva, et käesoleva komisjoni käsi on väga halvasti käinud selles mõttes, et ta koosseis on muutunud ühe kolmandiku võrra, sest on välja langenud kolm liiget. Need kolm liiget, kes välja langenud, on just alamkomisjon täies koosseisus. Tulid uued liikmed juurde, kes pidid alamkomisjonini minema ja hakkama seda tööd nüüd edasi tegema, mis juba nende isikute poolt tehtud. Eriti väga valus oli aruandja, praeguse põllutööstuse väljalangemine läinud aasta detsembrikuul, kus juba õieti esitise viimistlemine päevakorralt oli. Nagu harilikult, on ka see komisjon oma töö juures seda tunda saanud, ma ütleksin meie oludes ebanormaalselt seisukorda, et meil eelarve arutamise ajal igasuguse komisjoni töö on katkestatud ja töötada võimalik ei ole. Peale selle tuleb veel ühe asjaoluga rehkendada.

Komisjonil oli tarvis teatavate tähtsamate küsimuste kohta arvulisi andmeid ja nende kogumine sarnases suures asutuses, nagu Eesti pank, hariliku töö juures ja harilikkude jõududega, ilma et komisjonil oleks lisajõudusid käsitada, võttis kahtlemata palju aega ja tuli nende andmete peale ka õige kaua aega komisjonil oodata. Kui need andmed olid saadud, siis tuli neid kokku võtta, vastavad tabelid kokku seada, andmeid sõeluda ja neist vastavalt järeldusi teha. Siin läksid arvamisest lahku Eesti panga juhatuse ja komisjoni vahel, sellepärast tuli uuesti andmeid sõeluma hakata, kunni viimaks niikaugemale jõuti, et komisjoni kokkuvõtte ei leidnud sealt poolt enam nii palju vastuvaidlusi, ja kunni küsimused selgitatud said, oli aega rohkesti mööda läinud ja andmed, mis komisjon kogunud oli 1. oktoobriks 1924., tundusid vananenutena. Oli tarvis tähtsamate küsimuste kohta, eriti mis puutub laenu liikumist, värskemaid teateid saada. Sellepärast otsustas komisjon veel lisaandmeid kokku võtta esimeseks jaanuariks 1926. Kuna komisjonil oli esialgne kavatsus esineda juba läinud aastal, või vähemalt Riigikogu sügisese istungjärgu algul, tuli lükata see esinemine edasi käesoleva aasta alguse peale, ja loomulikult jäi ka siin komisjon eelarve-komisjonile jalgu, kes takistas käesoleva komisjoni töö lõpetamist varemalt. Nüüd oleme niikaugemale jõudnud, et komisjon, kelle tööd alguses kiireks peeti, võis oma töö lõpetada alles nüüd. Kõiki vaidlusi, mis komisjonis teatavate küsimuste kohta peeti, on raske kokku võtta, kuid ma tahaksin üldiselt nende küsimuste juures peatuda lühidalt. Kõigepealt oli arutamisel härra riigikontrollööri poolt tehtud ettepanek Vabariigi Valitsusele, kus teatavate puuduste peale Eesti panga asjaajamises kui ka krediitpoliitikas tähelepanu juhiti. Selle ettekande arutamiseks, nagu protokollidest näha, kulus viis koosolekut ära. Peale selle on komisjoni koosolekutel üldiselt ka meie majanduspoliitikat pikalt ja laialt arutatud. Seal on arvamisest sedavõrd lahku läinud, nii et protokollide põhjal on raske kokkuvõtet teha, eriti veel minul, kui ex officio aruandjal, aga igatahes jääb mulje järele, et kõik need küsimused, mis Riigikogus kõne all olid, on leidnud ka komisjonis vastukaja. Seal on neid selgitatud ja teatavaid seisukohti väga teravalt väljendatud. Komisjon arutas veel oma esimeste koosolekute päevil küsimust, milles näeb komisjon oma ülesannet. Tõsteti küsimus üles, kas ta peab olema komisjoniks, kes ütleb oma süüdistava või õigeeksmõistva sõna Eesti panga juhatuse ja nõukogu kohta. Nagu komisjoni esimehe härra Jaaksoni deklaratsioonist näha, pidas

kommissjon oma ülesandeks uurida Eesti panga tegevust ja selle tegevuse põhjal teatavad ettepanekud Riigikogule teha, kuid ei pidanud ennast mitte kohtumõistjaks Eesti panga orgaanide üle. Ettepanekud on siin esitatud ja üksikute punktide juures tahaksin ma veel vähe peatuda. Esimese punkti kohta läksid arvamised lahku, nimelt oli kaks häält poolt ja kaks häält vastu, ja sellepärast tuleb ta nüüd variandina Riigikogusse. Esimene punkt: „Eesti pank ei ole suutnud rahuloldavalt täita oma põhikirjas kindlaksmääratud ülesannet — korraldada rahaliikumist Eesti vabariigis ja kanda hoolt vabade kapitaalide kasuliku mahutamise eest.“ leidis nende poolt vastuvaidlusi, kelle poolt nüüd ettetoodud variant on — punkti välja jätta. Sellest seisukohast vaadates, kes arvavad, et ei saa meie Eesti panga poliitikat võtta lahus meie üldisest majanduspoliitikast. Punkt teine: Laenude väljaandmisel ei ole kinni peetud põhikirja § 11. nõudmisest, ja tähtis osa väljaantud laenudest on pikemaajalise iseloomuga, mis nende kiiret kokkutõmbamist raskendab.

Sellega on komisjon tahtnud ära märkida selle asjaolu, et Eesti pank oli sunnitud olude sunnil sarnast krediitpoliitikat ajama, mis tema, kui emissioon-panga iseloomule ei vasta. Peab ütleva, et Eesti panga iseloom oli ka vaidluse all, kas ta on emissioon- või kommertsbank. Tagajärgedest on selgunud, et laenud kipuvad pikemaajalisteks muutuma, on pikaajalise iseloomuga laenudeks kujunenud, järelikult ei ole nende kokkutõmbamine kerge, arvesse võttes, et siin on mahutatud suured tööstusettevõtetesse, kusjuures kindlustuseks on võetud ettevõtete sisseseaded, mis iseenesest kuuluvad mittelikviidsete kindlustuste hulka. Komisjon arutas seda küsimust ja tuli arvamisele, et paranemist võib loota siis, kui ellu kutsutakse pikaajalise laenu asutused, kellele Eesti pank võiks mittelikviidse osa oma portfellist edasi anda.

Kolmandaks: Riigikassa kulla ja välisvaluuta tagavarad on suuremalt osalt rahaministri igakordsel korraldusel järk-järgult üle kantud riigikassa puutumata depoo arvelt riigikassa välisvaluuta arvele Eesti pangas, mida viimast Eesti pank ka kasutanud jooksva arve alusel.

See küsimus oli üks põnevamatest küsimustest, mis omal ajal Riigikogus kõne all oli. Loomulik, et ka komisjon selles küsimuses püüdis selgusele jõuda ja esitab siin esitise, mis komisjoni poolt üksmeelselt vastu võetud. Sellejuures kaalus komisjon, kas ta ei peaks ka esinema mõne positiivse kavaga Eesti panga ümberkorraldamise alal.

Selles asjas lepitati jällegi üksmeelselt kokku. Komisjoni poolt esitatud kolmerealine soovivaldus käib järgmiselt: „Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus samme astuks ühenduses rahareformiga Eesti panga korraldamiseks emissioon-panga alusel.“ Eesti panga tegevuse läbivaatamise komisjon arutas ka küsimust, kuidas käesolevat esitist tuleks Riigikogus arutada ja jõudis ühemeelsele otsusele, et sellest esitistest on huvitatud esimeses jões rahaasjanduse komisjon. Sellepärast on mul au komisjoni nimel teha ettepanek, et käesolev esitis antaks seisukoha võtmiseks rahaasjanduse komisjoni.

Juhataja **A. Rei:** Aruandja poolt on ettepanek, käesolev esitis anda rahaasjanduse komisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Et järgmise päevakorra-punkti kohta — omavalitsuste liitude seadus — III lugemisel — aruandja kohal ei ole, jääb ta esialgu vahele.

2. Maakonna- ja Üldkomisjoni aruandja O. Gustavson: (loeb): Maakonnaõukogude valimise seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Pealkirja vastuvõtmise poolt on 32 häält, vastu 26, seega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu sisesejuhatav osa ühes § 10. ja § 40.

Maakonnaõukogude valimise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § § 10. ja 40. täiendatakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 10. Jaoskonna komisjonid seisavad koos vallanoõkogude ja alevivolikogude poolt valitud neljast liikmest, kes eneste hulgast valivad esimehe ja sekretäri.

§ 40. Valimisedelid ning nende ümbrikud, mis maakonnakomitee poolt kindlaks määratud kujul vastava maakonna kulul valmistatakse, saadetakse tähendatud komitee poolt tarvlikul arvul igale valla- ja alevivalitsusele, kes iga sisseantud nimekirja kohta ühe igale valijale mitte hiljem kui viis päeva enne esimest valimispäeva kätte toimetab. Kodanikkudele, kellel õigus on valimisedelid saada, kuid neid saanud ei ole, antakse need jaoskonna komisjonidest valimiste toimetamise ajal.

Juhataja **A. Rei**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson**: Teen ettepaneku, seadus vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 37 häält, vastu 4, seega on ettepanek vastu võetud.

3. Hoolekandekohtude kaotamise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Hoolekandekohtude kaotamise seadus.

§ 1. Hoolekandekohtud lõpetavad oma tegevuse ja nende võimkonda kuuluvad asjad tunnustatakse alluvaks vastavatele linna, alevi või valla vaestelastekohtutele.

§ 2. Hoolekandekohtud annavad üle kolme kuu jooksul, käesoleva seaduse maksma hakkamisest arvates, vastavatele vaestelastekohtutele alluvuse järgi kõik lõpetatud ja lõpetamata asjad ühes nende asjade väärtustega ning varandustega.

Hoolekandekohtude poolt otsustamata asjade arutamist ja otsustamist jätkavad vaestelastekohtud harilikus korras.

§ 3. Hoolekandekohtude asutamise ja vaestelastekohtude muutmise seaduse §§ 1—11 („Riigi Teataja“ nr. 55/56 — 1920.) kaotab maksvuse.

Juhataja **A. Rei**: Kuna rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Masik puudub, siis jääb praegu vahele seadus krediidi määramise kohta riigi keskasutustele — II lugemisel.

4. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923. a.) § 1 täiendamise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923. a.) § 1. täiendamise seadus.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923. a.) § 1. täiendatakse järgmiselt:

IV riigikontrolli üldosakonna juhataja ja panga revident.

V ja riigikontrollnõukogu asjadevalitseja.

5. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri I ja II osa.

Riigiametnikkude ja teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadus.

I.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923. a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

1) Paragrahv esimesest (§ 1) jäetakse välja:

IV astmest — „omavalitsuse asjade peavalitsuse juhataja“, „administratiivasjade peavalitsuse juhataja“.

2) Paragrahv esimene (§ 1) täiendatakse järgmiselt:

a) „III-a. Siseministeeriumi peasekretäär Mk. 27.000.—“;

b) IV astmesse paigutatakse täiendavalt — „siseministeeriumi administratiiv-osakonna direktor (osakonna juhataja)“;

c) V astmesse paigutatakse täiendavalt — „siseministeeriumi administratiiv osakonna abidirektor (osakonna juhataja abi, ühtlasi ministeeriumi asjadevalitseja“).

II.

Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1926. a.

6. Seadus eripõhikirjade ja -põhimääruste alusel tegutsevate riiklikkude ettevõtete ja asutuste, samuti üksikute riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulude ja tulude 1926.—1927. a. erieelarvete kinnitamise kohta — II lugemisel. Eelarve komisjoni esimees **M. Martna** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Seadus eripõhikirjade ja -põhimääruste alusel tegutsevate riiklikkude ettevõtete ja asutuste, samuti üksikute riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulude ja tulude 1926./27. a. erieelarvete kinnitamise kohta.

§ 1. Vabariigi Valitsusele antakse õigus riigi eelarve seaduse § 17. nimetatud eripõhikir-

jade ja -põhimääruste alusel tegutsevate riiklike ettevõtete ja asutuste, samuti üksikute riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitaalide kulude ja tulude 1926./27. aasta erieelarveid kinnitada.

§ 2. See seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega.

7. Seadus Eesti ja Ameerika Ühisriikide vahelise sõprus-, kauba- ja konsulaarlepingu kinnitamise kohta — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seadus eelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Seadus Eesti ja Ameerika Ühisriikide vahelise sõprus-, kauba- ja konsulaarlepingu kinnitamise kohta.

§ 1. Eesti ja Ameerika Ühisriikide vaheline sõprus-, kauba- ja konsulaarleping ning selle juurde kuuluv protokoll, mõlemad alla kirjutatud Washingtonis, 23. detsembril 1925. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ingliskeelne algtekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

8. Alkoholikaupade salaveo vastu võitlemise konventsiooni, selle lõpuprotokoll ja Eesti, Soome ning Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelise kontrollivööde kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **M. Martna** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduse eelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Alkoholikaupade salaveo vastu võitlemise konventsiooni, selle lõpuprotokoll ja Eesti, Soome ning Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelise kontrollivööde kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Alkoholikaupade salaveo vastu võitlemise konventsioon, selle lõpuprotokoll ja Eesti, Soome ning Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vaheline kontrollivööde kokkulepe, missugused kõik kolm alla kirjutatud Helsingis, 19. augustil 1925. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni, lõpuprotokoll ja kokkuleppe prantsuskeelne algtekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

9. Konventsiooni kinnitamise seadus Eesti, Latvija ja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu vahel reisijate ja kaubaveo-raudtee otseühenduse üle — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduse eelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Konventsiooni kinnitamise seadus Eesti, Latvija ja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu vahel reisijate- ja kaubaveo-raudtee otseühenduse üle.

§ 1. Eesti, Latvija ja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu vahel 29. oktoobril 1925. a. allakirjutatud konventsioon Eesti, Latvija ja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu vahel reisijate- ja kaubaveo-raudtee otseühenduse üle ühes lisadega tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni ühes lisadega tekst eestikeelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

10. Riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitöö pealt tasumaksmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduse eelnõu pealkiri, §§ 1—3.

Riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitöö pealt tasumaksmise seadus.

§ 1. Maamõõtjatele-riigiametnikkudele lubatakse maksta tehniliste välistööde eest tükitöö tasu.

§ 2. § 1. ettenähtud juhtumisel tehniliste välistööde peale kulutatud aja eest maamõõtjatele päevaraha ei makseta.

§ 3. Tükitöö tasu normid kinnitab Vabariigi Valitsus.

11. Notaariuste Üldkomisjoni aruandja J. Holberg kinnitamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduse eelnõu pealkiri ja tekst.

Notaariuste kantsjoni muutmise seadus.

Notaariaalseaduse § 8. muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 8. Notariuste ametisse nimetamisel maksavad nad nende seadusvastasest tegevusest ametalal tekkida võivate kahjude kindlustuseks kautsjoni: Tallinnas ja Tartus 200.000 marka ja muudes kohtades 100.000 marka.

Kui notariuste taksirahadest saadav aastane sissetulek ulatab üle 400.000 marga Tallinnas ja Tartus ja üle 250.000 marga muudes kohtades, siis on notariused kohustatud maksuma kautsjoni suurendamiseks ühe viienäädiku üleulatavast summast, kunni kautsjoni kogusumma tõuseb Tallinnas ja Tartus 750.000 margani ja muudes kohtades 600.000 margani.

Kautsjon ja tema suurendamiseks maksetavad summad kantakse vastava rahukogu deposiidi arvele kas sularahas, riigi väärtpaberites või ka niisugustes erakrediitasutuste väärtpaberites, mis kautsjoni kõlblikuks on tunnustatud kohtuministri poolt kokkuleppel rahaministriga. Väärtpaberite hinnad kautsjoniks võtmiseks määrab iga pooleaasta kohta rahaminister.

Märkus. Ametisolevad notariused maksavad selle paragrahvi esimeses lõikes ettenähtud kautsjoni kuue kuu jooksul käesoleva seaduse maksamahakkamisest arvates.

12. Tallinna tehnikumi põhikirja muutmise seadus — II lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **C. Schilling** (loeb):

Tallinna tehnikumi põhikirja muutmise seadus.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Seaduseelnõu pealkirja vastuvõtmise poolt on 32, vastu 27 häält. Seega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega.) Kodukorra põhjal on õigus nõuda sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Seaduseelnõu pealkirja poolt on antud 49, vastu 26 häält, 2 erapooletut, seega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud.

Aruandja **C. Schilling** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega sissejuhatav osa ühes § 12. ja § 19.

Asutava Kogu seadusandliku delegatsiooni poolt 1920. aastal vastuvõetud Tallinna tehnikumi põhikirja § 12 ja § 19 muudetakse ja pannakse maksuma järgmiselt:

1) § 12. Tehnikum peetakse ülal riigi poolt. Peale riigi eelarve põhjal antavate krediitide on tehnikumil erisummad. Erisummad moodustatakse õpilaste õppemaksudest ja muudest erisissetulekutest. Õppemaksu suu-

ruse määrab haridusministeerium tehnikumi juhatause ettepanekul. Erisummad tarvita-takse riigi eelarve summade täienduseks tehnikumi teaduslikkudeks ja õppeotstarveteks. Erisummade tarvitamine sünnib haridusministeeriumi poolt kinnitatud eelarve järgi.

Eesti tehnika seltsil, kui tehnikumi asutajal, jääb õigus osa võtta hoolekogu kaudu tehnikumi juhtimisest ja ülespidamisest.

2) § 19. Vabariigi Valitsuse otsusega võib tarbekorral avada uusi osakondi ja osakondade juurde jaoskondi, mis vastavad tehnilise õppeasutuse ülesandele. Samuti võib Vabariigi Valitsus eelmises paragrahvis nimetatud osakondi ümber korraldada, üksteisega ühendada ja sulguda.

13. Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seadus — II lugemisel.

Kodukorra komisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seadus.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 1. Riigikogu liige saab kuutasu 18.000 marka.

K. Pool (tõer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Esimesel lugemisel täna hommikul esitasin mina käesoleva seaduse kohta teatud põhimõtted, mis ühenduses Riigikogu töö korraldamisega tulevikus tuleksid vastu võtta. Järgnevad kõnelejad ei vaielnud põhimõttelikult nende väärnähtuste ja puuduste vastu, mis ma ette tõin Riigikogu töö korralduses. Kaheldi vaid, kas seda korda on võimalik muuta nimelt palgaseaduse abil.

Mõtted, mis siin ette toodi nii ühelt kui teiselt poolt, olid järgmised: härra Johanson tähendas selle peale, et tegelik elu nõuab meilt veel laialdast seadusandlust, ja sellepärast vast tööaja piiramine on hädaohtlik. Kuid mina juhiksin tähelepanu selle peale, et tööd võib väga mitmeti teha. Teda võib hästi korraldada ja hästi ära jaotada, võib teda aga ka pikendada. Teiste kõnelejategi poolt avaldati arvamus, et meil töökorraldamise suhtes parandusi tuua siiski võimalik on. Ma juhiksin selle peale ainult tähelepanu, et igakord Riigikogu töö või sessioonide lõpul meie võime tähele panna, et töö palju kiiremas tempos läheb, kuna ta alguses õige pikalt venib. Nii-sama on lugu ka näiteks eelarve arutamise juures. (O. Liigand, rhv: Kas Teie seda siis õigeks peate?) Võib olla, et siin ebanähtusi on, kuid siiski on paljudel juhtumistel võimalus kiiremalt talitada.

On palju kõneldud ka eelarve arutamise korrast, et see meil õieti palju aega võtab. Edasi tähendati härrade Laidoner'i ja Tõnisson'i poolt, et seadusi võib paremini ette valmistada ning teatud ulatuses võib Riigikogu ka oma ülesandeid valitsemise alal piirata. Sellepärast minu arvates sarnast laialdast seadusandlikku tööd, nagu esimestel aastatel Asutavas Kogus, meie Riigikogul ei ole. Nii ei ole ka vajadust aasta läbi või 9 kuud koos istuda, vaid võib vähemaga läbi saada.

Härra Linnamägi arvas, kas saab meil palgaseaduse abil tööd korraldada ja sundida vähem koos istuma. Mina arvan siiski, et siin teatud võimalus on olemas. Seda näitab nii meie trahvimäärustik koosolekutelt puudumiste eest kui ka komisjonide tasumaks. Kõik need põhjused leian sedavõrd kaaluvad olevat, et ma oma ettepaneku juurde jään, missugune ettepanek iseenesest on järgmine: „Ligi lisada § 1. lõppu sõnad: „aja kestel, millal Riigikogu koos viibib, kuid mitte rohkem kui 6 kuu eest aastas“.

Mina tahan oma ettepanekuga piirata ainult palgamaksmise aega, kuna palganorm lahtiseks jääks, sest arvata on, et siin mitmesugused ettepanekud võivad tulla selle normi suhtes, ja mina oma ettepanekut sellega siduda ei taha. (Vahelhüüe.) Ei, ma teen oma ettepaneku normist mitteärarippuvaks, sellepärast palun teda lahus hääletada. Ühtlasi tähendan ka ette juba selle peale, et loomulik on, et Riigikogu juhataja ja juhatuse liikmed teatava erandi moodustavad. Selles mõttes tahan ma ka Riigikogu juhataja kohta vastava ettepaneku teha, et tema aasta kestel kuu tasu saab. Riigikogu juhatuse liikmetele, kel ka tarvidus on erakorraliselt kokku astuda ja teatud küsimusi otsustada, nendele saab kodukorra § 3. alusel erakorralist tasu määrata, nii et see võimalus on ka ette nähtud, kui minu parandus vastu võetakse. (J. Piiskar, stp: Tehke ettepanek, igale Riigikogu liikmele suur talukoht määrata!) Siin minnakse isiklikuks ja tahetakse märkida seda, nagu oleks minu ettepanek seotud teatud varanduslike huvidega. Mina kordan veel, et minu ettepanek on tehtud sellelt seisukohalt, Riigikogu tööd tulevikus loomulikult korraldada, ja et Riigikogu liikmed tegelikult elust ära ei võõrduks. See on võimalik, kui meil Riigikogu tööd lühendatakse. Ainult siis on igalühel Riigikogu liikmel võimalik teha oma harilikku tööd, millest tema tavaliselt eluülespidamist saab. Riigikogu võtaks sellest ainult teatud osa ära, mis teda harilikku tööd tegemast ei keela. Selle peale ei tule sugugi vaadata, kui mingisuguse demagoogia peale, nagu siin mõnelt poolt tõlgitseda tahetakse.

Juhataja **A. Rei**: Enne kui järgmisele sõnasoovijale sõna anda, teatan, et kirjalikult on tehtud rkl. Oja poolt järgmine ettepanek: „Teen ettepaneku, § 1-es lugeda „18.000“ asemel „15.000“.

V. Linnamägi (krst): Austatud Riigikogu liikmed! Ma teeksin järgmise ettepaneku, nimelt käesolevas seaduses § 1. võtta järgmises redaktsioonis: „Riigikogu liige saab kuutasu 12.000 marka.“ See on sama tasu, mis praegu, see tähendab, see on sama põhipalk. Vististi ei ole meil alust ega mõtet seda tõsta eriti siis, kui siin rõhutatakse, et Riigikogu istungjärkude vaheajadel peaks tasu vähem olema. See võimaldaks ka seda, et üldine kuutasu on väiksem, kuna istungjärgu ajal see ühes lisatasega suurem oleks.

A. Kerem (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku, § 1. vastu võtta järgmiselt: „Riigikogu liige saab kuutasu: a) istungjärgu ajal, kuid mitte üle 6 kuu aastas — 24.000 marka; b) istungjärgu vaheajal ja üle 6 kuu kestva istungjärgu ajal — 12.000 marka.“ Esimesel lugemisel on meie rühma esitaja juba seda ettepanekut põhjendanud.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Ei tarvita.

Juhataja **A. Rei**: On tehtud järgmised ettepanekud: 1) rkl. Pool'i poolt: „§ 1-se lõppu lisada sõnad „aja kestel, mil Riigikogu koos viibib, kuid mitte rohkem, kui 6 kuu eest aastas“; 2) rkl. Oja poolt: „lugeda § 1-es „18.000“ asemel „15.000“; 3) rkl. Linnamägi poolt: „Riigikogu liige saab kuutasu 12.000 marka“; ja 4) rkl. Kerem'i ettepanek: „Riigikogu liige saab kuutasu: a) istungjärgu ajal, kuid mitte üle 6 kuu aastas — 24.000 marka, b) istungjärgu vaheajal ja üle 6 kuu kestva istungjärgu ajal — 12.000 marka.“ Neist ettepanekutest võidakse rkl. Pool'i ettepanek vastu võtta ühel ajal Riigikogu liikmete Oja ja Linnamägi ettepanekutega, Kuna aga rkl. Kerem'i ettepanekus sama kuue kuu eest maksmine sees on, mis rkl. Pool'i ettepanekus, siis kavatsen järgmiselt hääletada: esiteks hääletaksin ma rkl. Kerem'i ettepaneku, kuigi ta pärast esitatud, siis hääletaksin ma Riigikogu liikmete Oja ja Linnamägi ettepanekuid ja pärast neid rkl. Pool'i ettepaneku. Kui teistsugust hääletamise korda ei soovita, siis asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Kerem'i ettepanek

tagasi lükatud. Panen paralleel-hääletamisele rkl. Oja ja rkl. Linnamägi ettepanekud ning komisjoni redaktsiooni § 1. kohta. (Hääletatakse.) Rkl. Oja ettepaneku poolt on 6 häält, rkl. Linnamägi ettepaneku poolt 20 häält, komisjoni ettepaneku poolt — 24 häält. Kuna ükski ettepanek ei ole saanud nõutavat enamust, siis panen need 3 ettepanekut „poolt“ ja „vastu“ hääletamisele, ning selle järele tuleb hääletamisele rkl. Pool'i ettepanek. (Hääletatakse.) Komisjoni ettepaneku poolt on 31 häält, vastu 17 häält, Linnamägi ettepaneku poolt — 22 häält, vastu 31 ja rkl. Oja ettepaneku poolt — 3 häält, vastu 33, seega on komisjoni ettepanek vastu võetud ja Riigikogu liikmete Linnamägi ja Oja ettepanekud tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Pool'i ettepanek: „§ 1-se lõppu lisada sõnad „aja kestel, mil Riigikogu koos viibib, kuid mitte rohkem, kui kuue kuu eest aastas“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 18 häält, vastu 27 — seega on ettepanek tagasi lükatud. — seega on § 1. vastu võetud komisjoni poolt esitatud kujul.

Aruandja J. Holberg (loeb):

§ 2. Riigikogu esimees saab kuutasu Riigivanema palga suuruses ja peale selle antakse temale riigi poolt korter.

Th. Pool (töer): Kuigi § 1 parandus läbi kukkus, et aga kolmandal lugemisel võimalik oleks uuesti parandust teha, siis teen ettepaneku, sõna järele „kuu tasu“ võtta sõnad „aasta kestel“.

V. Linnamägi (krst): Käesolevas paragrahvis on ette nähtud, et Riigikogu esimees saab kuutasu Riigivanema palga suuruses, tähendab, on Riigikogu esimehe palk seotud Riigivanema palgaga. Minu arvates ei ole seda tarvis ja põhjusi, miks see nii peaks olema, ei ole mulle ei komisjonis ega mujal ette toodud. Võiks vast see põhjuseks olla, et nad ametikõrguse poolest ühesugused on, kuid kui meie nende tööd võrdleme, siis peab ütleva, et Riigivanemal on rohkem kohuseid ja vastutust, kui Riigikogu esimehel. Ühesugune ametikõrgus ei tingi ühesugust palka, vaid palk peab vastama kõigepealt kohuste — ja vastutuse suurusse. Praegu aga meie ei määra Riigivanema palka ära, niisama Vabariigi Valitsuse liikmete palgad jäävad endisteks. Sellepärast on asjata sellest rääkida, tähendaksin ainult nii palju, et Riigivanema palk minu arust peaks suurem olema. Ma panen omalt poolt ette, võtta § 2.

järgmises redaktsioonis: „Riigikogu esimees saab kuutasu 50.000 marga suuruses ja peale selle antakse temale riigi poolt korter ühes kütte ja valgustusega“. Ma olen siia juurde lisanud „ühes kütte ja valgustusega“, et selgem oleks.

Juhataja **A. Rei**: Sõnasoovijaid rohkem ei ole. Seega on tehtud kaks parandus-ettepanekut: rkl. Pool'i poolt § 2-ses sõna „kuutasu“ järele võtta sõnad „aasta kestel“ ja teine ettepanek rkl. Linnamägi poolt, mis kõlab järgmiselt: „Riigikogu esimees saab kuutasu 50.000 marga suuruses ja peale selle antakse temale riigi poolt korter ühes kütte ja valgustusega“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Kui kodukorra komisjon Riigikogu esimehe ja Riigivanema palga määras ühesuguseks, siis ei arvestanud ta mitte tööga, vaid arvestas rohkem nagu prestiihi küsimusega ja leidis, et Riigikogu esimees peaks samapalju palka saama kui Riigivanem. Need olid need motiivid.

Juhataja **A. Rei**: Ma kavatsen esiteks hääletada rkl. Pool'i ettepaneku ja siis rkl. Linnamägi ettepaneku. Kui need mõlemad peaks tagasi lükatama, siis tuleb hääletamisele komisjoni ettepanek. Panen hääletamisele rkl. Pool'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele rkl. Linnamägi ettepaneku. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 20 häält, vastu 30 häält, seega tagasi lükatud. Panen § 2 hääletamisele komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) § 2 on nähtava enamusega vastu võetud.

Aruandja J. Holberg (loeb):

§ 3. Riigikogu juhatuse, komisjonide ja alamkomisjonide koosolekutest osavõtmise, komisjoni koosolekutel tegeliku sekretääri kohuste täitmise ning aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus maksetakse Riigikogu liikmetele lisatasu.

Riigikogu juhatuse liikmetele maksetakse erilist lisatasu.

Lisatasud määratakse kindlaks Riigikogu kodukorras ja nende kogusumma kuus üksikule Riigikogu kui ka Riigikogu juhatuse liikmele ei tohi olla kõrgem kui kaksteiskümmend tuhat marka.

Riigikogu esimees ei saa käesolevas paragrahvis ettenähtud lisatasusid.

A. Kerem (rhv): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Et III lugemisel veel kord võimalik oleks korrata § 1. kohta tehtud ettepanekut, siis teen ettepaneku, § 1. 3-das kolmandas lõikes sõnade asemele „kaksteistkümmendtuhat“ võtta sõnad „kuustuhat“.

Juhataja **A. Rei**: Aruandja lõpusõna ei tarvita, panen rkl. Kerem'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtav enamuse on vastu, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 3. sel kujul, nagu ta komisjoni poolt ette pandud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3. vastu võetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 4.

§ 4. Riigikogu liikmetele maksetakse sõiduraha posthobuste taksi järele tema elukohast kunni lähema raudteejaamani või laevasadamani Riigikogu istungjärgule ja tagasi.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 5. Riigikogu liikmed saavad kuus 4.000 marka korteriraha.

V. Linnamägi (krst): Panen ette, § 5-das võtta endiselt korterirahaks 2.000 marka kuus. (J. Hünerson, põl: Kus Teie selle hinnaga korteri saate?)

A. Kerem (rhv): Teen ettepaneku, vastu võtta § 5 järgmiselt: „Riigikogu liikmed, kelle elukoht on väljaspool Tallinnat, saavad kuus 4.000 marka korteriraha, arvates 6 kuu jooksul aastas“.

M. Laarman (põl): Ma teen ettepaneku, võtta 5 kuu jooksul.

L. Johanson (stp): Ma teen ettepaneku, võtta 4 kuu jooksul.

K. Tamm (põl): Meil üldiselt, näiteks, tsiviilametnikkude kohta maksab see kord, et korteriraha ei makseta, nagu harilikult Vene ajal seda ette tuli, et makseti „kvartirnõje“, makseti „sodershanie“ jne., meil maksetakse ainult palk. Sellega pooldaksin ma seda seisukohta, et meil ka eriti korteriraha ei maksetaks, ja ma soovitaksin selle paragrahvi tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Komisjon muutis käesolevat paragrahvi selles mõttes, et korteriraha määratakse ka neile liikmetele,

kes võib olla enne Riigikogusse astumist Tallinnas on elanud, sest viimastel on samuti korterit vaja Riigikogus olemise ajal, nagu väljaspool Tallinnat alaliselt elavatel rahvaesitajatel.

Juhataja **A. Rei**: Käesoleva paragrahvi kohta on tehtud järgmised ettepanekud: Kõigepealt rkl. Kerem'i poolt, võtta § 5 uues redaktsioonis: „Riigikogu liikmed, kelle elukoht on väljaspool Tallinnat, saavad kuus 4.000 marka korteriraha, arvates 6 kuu jooksul aastas“. Siis on rkl. Linnamägi ettepanek: „Riigikogu liikmed saavad kuus 2.000 marka korteriraha“. Siis on rkl. Laarman'i ettepanek: „§ 5. lõppu võtta „viie kuu jooksul aastas“. Siis on veel ettepanek tehtud rkl. Johanson'i poolt, millest rkl. Johanson loobub. (L. Johanson, stp: Ma ühinen härra Tamm'e ettepanekuga.)

Ma kavatsen need ettepanekud hääletamisele panna järgmiselt: kõigepealt paneksin hääletamisele rkl. Kerem'i ettepaneku, mis annab paragrahvi täiesti uue redaktsiooni. Kui seda ettepanekut ei peaks vastu võetama, siis panen hääletamisele rkl. Linnamägi ettepaneku: „Riigikogu liikmed saavad kuus 2.000 marka korteriraha“ ja komisjoni ettepaneku — 4.000 marka korteriraha — ja mõlemite ettepanekute juurde rkl. Laarman'i täiendus: paragrahvi lõppu lisada „viie kuu jooksul aastas“, mis mõlema variandi juurde kuulub.

Panen rkl. Kerem'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 7 häält, vastu — 29 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd panen hääletamisele rkl. Linnamägi ettepaneku: „Riigikogu liikmed saavad kuus 2.000 marka korteriraha“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 8 häält, vastu — 23 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 28 häält, vastu — 17 häält, seega on ettepanek vastu võetud.

Panen hääletamisele rkl. Laarman'i ettepaneku: paragrahvi lõppu võtta sõnad: „viie kuu jooksul aastas“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 7 häält, vastu 17 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Seega on § 5. komisjoni poolt ette pandud kujul vastu võetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 6 ja 7.

§ 6. Riigikogu määrab oma kodukorras, missugused Riigikogu liikmete koosolekutest

puudumised vabandamatuteks loetakse ja kui suured mahaarvamised tasust nende eest tehakse.

§ 7. Käesolev seadus hakkab maksma uue Riigikogu volituste algusega, millega maksvuse kaotab Riigikogu poolt 8. märtsil 1923. a. vastuvõetud Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seadus („Riigi Teataja“ nr. 43—1923. a.)

14. Riigikogu kodukorra muutmise seadus I lugemisel. Kodukorra komisjoni aruandja **J. Holberg:** Ühes Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seadusega tuli ka muidugi vastavalt Riigikogu kodukorda täiendada ja muuta. Kuna Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha küsimuse muutmise komisjonis käsitleti võetud, siis leidis kodukorra komisjon tarvilikuks, § 35. kodukorras muuta ja juurde lisada kolmas lõige, mis käsitleb nimelt kvoorumis küsimust, kuidas kvoorumis kindlaks teha. Siia maale oli nii, et kui keegi tõstis kvoorumis küsimuse üles, siis juhataja laskis helistada ja loeti üle, kuipalju üldse liikmeid koos on ja kui on üle 50, siis on kvoorum koos. Uus parandus näeb ette, et kui kvoorumis küsimus üles tõstetakse, siis juhataja kutsub nimeliselt kõik nimekirja järgi välja, ja kes puuduvad, neile tehakse vastav mahaarvamine palgast ja see ei loeta vabandavaks, ja nimelt arvatakse maha § 127. esimeses lõikes ettenähtud summa, see tähendab, nagu oleks ta puudunud isiklikkudel põhjustel.

Edasi, mis puutub lisatasudesse, mis palga-seadus kindlaks määrab, siis peab tähendama, et siin määras komisjon 500 marka komisjoni tasuks, aga maksu alla kuuluvaid komisjone ei tohi olla üle 20, nii et võiks veel 10.000 marka kuus teenida komisjonidega, kui Riigikogu liige 20 komisjonist kuus osa võtab. Aga eriti võivad saada lisatasu 2.000 marga võrra need Riigikogu liikmed, kes aruandjad või sekretärid komisjonis on, aga seda komisjon ei leidnud võimalikuks, et vastavalt komisjonide arvu juurde teha, ja asus seisukohale, et selle 2.000 marka võib ainult erilise töö eest saada, kustutades tasu komisjoni juhatamise eest, leides, et seal tegelikult suuremat vaeva ei ole, et see on rohkem auamet.

Edasi määras komisjon ära juhatuse liikmete lisatasu, 7.000 marka kuus, nii et juhatuse liikmete kuupalk on 25.000 marka kuus. Peale selle peab tähendama, et mahaarvamises tehti ka parandusi: nimelt kui keegi teatab, et ta isiklikkudel põhjustel puudub Riigikogust, siis tehakse mahaarvamisi 500 marka, aga kui ta puudub etteteatamata põhjustel, siis — 1000 marka. Mahaarvamised ühe kuu piirides olnud puudumiste eest ei tohi olla suuremad, kui

ühe kuutasu piirides. Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

O. Gustavson (stp): Riigikogu on nüüdsama vastu võtnud II lugemisel Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha seaduse. See peab nii olema vastavalt meie põhiseadusele. Aga mul on lausa arusaamatu, mis otstarbel tahetakse käesolevat kodukorda muuta. Ei ole loomulik, et II Riigikogu hakkab III Riigikogu jaoks kodukorda valmistama. On päris kindel, et § 35. kolmandat lõiget II Riigikogu enda suhtes enam kasutada ei saa. Järelikult see tahetakse teha III Riigikogu jaoks. II Riigikogu ruttab siis ette kirjutama III-le, kuidas see kodukorra põhjal oma asju peab ajama. Meie võime ju selle vastu võtta, aga kes garanteerib, et III Riigikogu tultes kokku, juba esimesel koosolekul ei anna sedasama paragrahvi kodukorra komisjoni ümber otsustamiseks. (K. Ipsberg, põl: Igat seadust võib muuta.) Jah muidugi, aga igat seadust ei anta vaid teatud ajaks. Teatud mõttes on see otse umbusalduse avaldamine III Riigikogule. Eeldusel, nagu ei oskaks see oma koduseid asju ise ajada, tahetakse tema jaoks käesolev paragrahv maksma panna.

Samuti mis puutub § 126., siis on meil siia maani praktika olnud sarnane, et iga Riigikogu ise on kõnesolevad asjad oma kodukorras otsustanud. Praeguse Riigikogu suhtes ei ole I Riigikogu kodukorda muutnud — see jäeti II Riigikogu enda teha. Sellepärast arvan mina, et kui tahetakse järjekindlalt olla ja sennist praktikast kinni pidada ning teiselt poolt III Riigikogule mitte ette joosta, siis ei ole mingit tarvet käesolevat kodukorra muutmise seadust vastu võtma hakata. See tuleb tagasi lükata selles teadmises, et III Riigikogu küllalt võimas on ise oma koduseid küsimusi lahendada.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Komisjon, kui ta selle vastava lõike sisse võttis, asus sellele seisukohale, et kui meil kvoorumis küsimusega tahetakse tööd takistada, ja seda kui võitlusabinõu tarvitada, et siis seda liiga kergelt ei tarvitataks, vaid tõsiselt võetaks, ja et sellepärast on tarvis siia rahaline küsimus juurde lisada. Siia maani on tihti juhtunud, et üks ühemeheline rühm on meil kvoorumis ära lõhkunud, tuleb sealt tagant välja kirjaga, tõstab kvoorumis küsimuse üles ja on nii mitu korda Riigikogu tööd takistanud. Sellele seisukohale asudes kodukorra komisjon leidis, et tuleb teistsugune kvoorumis kindlaksmääramise viis võtta, nii et välja kutsutakse üksikud Riigikogu

liikmed, kui kvoorumi kindlaks tehakse. Ja kui keegi partei tahab seda kvoorumi küsimust siiski võitlusabinõuna tarvitada, siis kandku ka ta sellejuures rahalised kulud. Riigikassa võidab ka selle läbi ja pealegi ei ole mingit moraalset õigust raha vastu võtta, kui ainult nimi on raamatusse sisse kirjutatud ja ise ära mindud.

Juhataja **A. Rei**: Panen hääletamisele ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on vastu. (Hüüded: Ära lugeda!) Palun siis uuesti. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 17 häält, vastu 25, seega on seadus tagasi lükatud.

Kuna enne päevakorra viies punkt vahele jäi aruandja puudumisel, ja kuna nüüd aruandja kohal on, siis läheb Riigikogu selle päevakorra-punkti juurde tagasi.

15. Seadus krediidi määramise kohta riigikeskasutustele — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Masik** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Seadus krediidi määramise kohta riigikeskasutustele.

Määratakse krediiti 1926. a. esimese kolme kuu eelarve kuludest kokkuhoitud summade arvel järgmisteks otstarveteks:

Kulud.

Erakorralised kulud.

A. Riigi-keskasutuste kulud.

Rahaministeerium.

Peatükk I. Keskasutus.

§ 3. Toetus Eesti karskusliidule	Mk.	1.000.000.—
Toetus omavalitsustele vastutasuks viinamüügi seaduse muutmise puhul ärajäänud toetussummale	„	13.000.000.—
Kokku peatükk I	Mk.	14.000.000.—

Kokku rahaministeerium	Mk.	14.000.000.—
------------------------	-----	--------------

Haridusministeerium.

Peatükk II. Majandusosakond.

§ 1. Toetus piiriäärsete maade kultuuri edendamiseks	Mk.	1.000.000.—
Kokku peatükk II	Mk.	1.000.000.—

Kokku haridusministeerium	Mk.	1.000.000.—
---------------------------	-----	-------------

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II. Hoolekande osakond.

§ 1. Toetus Eesti Punase Risti peavalitsusele	Mk.	1.500.000.—
§ 2. Toetus vigastatud sõjameeste ühingule	„	1.000.000.—
§ 3. Toetus Laidoneri kapitaalile	„	500.000.—
Kokku peatükk II	Mk.	3.000.000.—
Kokku töö-hoolekandeministeerium	Mk.	3.000.000.—
Riigi-keskasutuste kulud	Mk.	18.000.000.—

B. Operatsiooni fondid.

Rahaministeerium.

Peatükk I. Keskasutus.

§ 6. Maapanga põhi- kapitaal	Mk.	100.000.000.—
Kokku peatükk I	Mk.	100.000.000.—
Kokku rahaministeerium	Mk.	100.000.000.—
Kokku operatsiooni fondid	Mk.	100.000.000.—
Kokku erakorralised kulud	Mk.	118.000.000.—
Kokku kulud	Mk.	118.000.000.—

Juhataja **A. Rei**: Samuti jäi vahele esiteks päevakorra teine punkt; et aruandja vahepeal ilmunud, siis läheb Riigikogu selle päevakorra-punkti juurde tagasi.

16. Omavalitsuste liitude seadus — III lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Omavalitsuste liitude seadus.

22. juuni 1917. a. omavalitsuse elluviimise seaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu nr. 173—28. juulist 1917. a. art. 953) § 5 ja sama seaduse lisa § 6, linnaseaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu nr. 157 — 8. juulist 1917. a. art. 869) § 2. p. 17, aleviseaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu nr. 187 — 9. augustist 1917. a. art. 1082) § 11, semstvo seaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu nr. 157 — 8. juulist 1917. a. art. 870) § 3 ning vallasemstvo seaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu nr. 122 — 30. maist 1917. a. art. 655) § 7 täiendatakse järgmise märkusega:

„Erilised määrused (põhikirjad) tähendatud omavalitsuste liitude kohta kinnitab Vabariigi Valitsus“.

Juhataja **A. Rei:** Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

17. Hoolekande seaduse muutmise seadus — I lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson:** Hoolekande seaduse muutmise seadus sisaldab mõne väiksema tarviliku paranduse, nagu näiteks § 129, kus on võetud juurde sõna „maakonna“ ja lõppu lause: „abiandmisest tekkinud kulud tasub vallavalitsusele maakonnavalitsus“, samuti § 210. p. 3, kus on täiendus tingitud sellest, et praegune redaktsioon eksiarmisi võib tekitada.

Töökaitse komisjon on selle eelnõu läbi vaadanud, ja tema nimel teen ettepaneku, seadus I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson:** Teen ettepaneku, seaduseelnõu I ja II lugemise vahel kolmepäevalisest vaheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

18. Kohtualluvuse ja rahatrahvide asendamise muutmise seaduse piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud piirituse varjamise asjus — I lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär:** Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Käesolev seaduseelnõu on Vabariigi Valitsuse poolt esitatud selle tõttu, et on märgata väga suurt tolliasjade kokkukujumist Tallinna kohtu-uurijate juures. Selle juures on suurem jagu asjadest lihtsamad, kus juba süüdlased süü toimepanemisel tabatakse. Eeluurimise toimetamine on aga suurte vormalustega seotud, mis asjaajamist kiirelt ei luba toimida, sellepärast tuleksid need süüteo üle kanda rahukohtunikkudele, kus asjaajamine nii suurte vormalustega seotud ei ole, mille tõttu asjade lahendamise seal palju kiiremas korras sünnib.

Üldkomisjoni nimel panen ette, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär:** Teen ettepaneku, 3-päevalist vaheaega I ja II lugemise vahel mitte pidada.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

19. Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaberite tagasiandmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt:** Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu on Riigikogule sisse tulnud juba kolm aastat tagasi, ja ta arutamine on komisjonis väga palju aega võtnud, kuid siiski võttis komisjon ta peaaegu muutmata kujul vastu. See seaduseelnõu käsitleb nende aktsiate tagasiandmist endistele omanikkudele, mille kohta käib Eesti-Vene rahulepingu artikkel 11. Neid aktsiaid registreeriti omal ajal Vene nõukogude valitsuse poolt ja pankade ülevõtmise juures said nad nõukogude poolt üle võetud. Üleantud aktsiate rublaväärtus on 13.500.000 rbl. ja obligatsioonide väärtus 2.796.000 rbl. Muudatused, mis üldkomisjon ette võttis, võrreldes Vabariigi Valitsuse seaduseelnõuga, ei ole suurema tähtsusega, nimelt on ette nähtud, et sel korral, kui komisjon otsustab tagasiandmise küsimuse eitavalt, isikutele on võimalus antud tsiviilkohtu poole pöörata, kusjuures nad peavad riigile kohtu ja asjaajamise kulud, samuti teised maksud ära õiendama, mis üldises korras ette nähtud. Panen üldkomisjoni nimel ette, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. Jõeäär (stp): Panen ette, käesoleva seaduseelnõu arutamine katkestada ja järgmisel põhjustel: Käesolev seaduseelnõu on võrdlemisi suure ulatusega, siin on tegemist 16 ja poole miljoni kuldrubla väärtuses aktsiate ja obligatsioonidega. Seaduseelnõu on seisnud komisjonis juba 22. juunist 1923. a. saadik. See näitab, kui raske oli seal tema kohta seisu kohta võtta. Tingimata takistaks selle seaduseelnõu arutamine Riigikogu töökavas ette nähtud kiirete seaduseelnõude läbiarutamist, kuna kindel on, et arutamise juures läbirääkimised tekivad. Kiires korras seaduse läbimasindamine ei ole käesoleval korral, kus tegemist sarnase suureulatusega seaduseelnõuga, kuidagi soovitav. Meil on terve rida kiire

iseloomuga seaduseelnõusid, mille arutamist sarnasel korral takistataks, kui pikemad vaidlused tekivad, ja need tekivad tingimata. Sellepärast arvan mina, ei oleks sugugi soovitatav Riigikogul enne laialiminemist, kui ta tahaks teisi seaduseelnõusid arutada, käesolevat seaduseelnõu arutama hakata, ja selletõttu oleks loomulik see päevakorrast ära võtta.

Juhataja **A. Rei:** Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek tehtud, käesolev seaduseelnõu päevakorrast ära võtta. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **V. Hasselblatt:** Need raskused, mille peale härra Jõeäär tähelepanu juhtis, kõrvaldati juba 1923. aastal. Tähendab sel ajal, kui üldkommissjon otsustas, et tagasiandmise küsimust tuleb positiivselt võtta, olid alamkommissjoni liikmeteks praegune riigikohtunik härra Palvadre, praegune kohtupalati esimees härra Reichman, endine Riigivanem härra Jaakson, härra rkl. Strandman ja mina. Kommisjonis oldi sel ajal selle küsimuse kohta ühel meelel. Kui mingisugustes asjades arvamised lahku läksid, siis sel põhjusel, et katsusime terve rea teoreetilisi küsimusi täpselt lahendada. Härra rahaministri iseäranis viimased seletused andsid väga selge pildi selle kohta, et ainult väga väikse osa aktsiate kohta läheb omanikul korda selgeks teha, et ta tõsine omanik on. Nii et selle seaduse ulatus väljaõeldud miljonites ei ole suur. See küsimus aga nõuab lahendamist ja praktilist, mitte teoreetilist lahendamist ja seda mitmesugustel põhjustel. Esiteks sellepärast, et riigil ei ole mingisugust kasu väga väikse aktsionäärina osa võtta nendest ettevõtetest, seda enam, kui riigil ei arvata selget omandusõigust olevat. Näiteks arvatakse väljamaal, et need aktsiad ei ole riigi omandus selle sõna täies mõttes. Nende aktsiate valitsemine võtab praegu rohkem aega ja raha, kui seda annavad dividendid, mis siin kätte saadakse. Küsimus on väga täpselt läbi kaalutud, ja kui sellel seaduseelnõul peaks mõni tehniline viga olema, siis võiks selle II lugemisel parandada. Vabariigi Valitsus on mitu korda üldkommissjoni poole nõudmisega pööranud, et see seaduseelnõu kiire korras vastu võetaks. Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta, ma ei saa ühineda lugupeetud rkl. härra Jõeäär'i ettepanekuga.

Juhataja **A. Rei:** Hääletamisele tuleb rkl. Jõeäär'i ettepanek — käesolev seaduseelnõu päevakorrast ära võtta. (Hääletatakse.) Poolt on 20 häält — vastu 19 häält, seega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded:

Sedelitega.) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Rkl. Jõeäär'i ettepaneku poolt on antud 29 häält, vastu 23 häält — üks erapooletu, seega on ettepanek vastu võetud.

20. Mõnesuguste kadumaläinud väärtpaberite hävinenuks tunnustamise seadus — I lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja **V. Hasselblatt:** Mõnesuguste kadumaläinud väärtpaberite hävinenuks tunnustamise seaduseelnõu sai üldkommissjoni poolt arutatud koos veneaegsete aktsiate tagasiandmise seaduseelnõuga. Võrreldes Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõuga sai käesolev seaduseelnõu üldkommissjoni poolt laiendatud, nimelt näeb see seaduseelnõu ette, et võidakse hävinenuks tunnustada kõik väärtpaberid, mis pärast 1. augusti 1914. aastat kunni käesoleva seaduse maksamahakkamiseni kaotatud, ja mis välja antud kunni 17. novembrini 1917. aastal. Vabariigi Valitsuse eelnõus olid ette nähtud ainult aktsiad, kuna aga käesoleva eelnõu järgi võib hävinenuks tunnustada ka muid väärtpabereid. Sarnane seaduseelnõu sai juba Kerenski ajal maksmata pandud, kuid oli küsitav, kas ta maksab ka meie maa kohta, ning tuldi arvamisele, et ta meie maa kohta ei maksa, vaid on tarvis see eriseadusena vastu võtta. Sarnased seaduseelnõud on juba kõigis riikides vastu võetud, kus sõda möllas. Näiteks on Lätimaal juba 1919. aastal niisugune seadus vastu võetud ja andis ilma hõõrumisteta head tagajärjed. Üldkommissjon on enam-vähem Läti eeskujuga järgi selle seaduseelnõu ümber töötanud.

Käesoleva seaduseelnõu § 1-se märkuses on ette nähtud, et kohtu kutse korda ei või alustada Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vene valitsuse poolt Eesti valitsusele üleantud aktsiate, osatähtede ja teiste väärtpaberite peale. See oli see põhjus, mis pärast käesolevat seaduseelnõu arutati koos veneaegsete aktsiate tagasiandmise seaduseelnõuga. Kuna aga käesoleval seaduseelnõul on iseseisev iseloom, siis teen ettepaneku, ta I lugemisel vastu võtta, vaatamata selle peale, et teine seaduseelnõu sai päevakorrast ära võetud. Eriti esitan käesoleva seaduseelnõu vastuvõtmiseks sellepärast, et seal on tähendatud üsna pikad tähtajad, mille jooksul kohtu kutse kord teostatakse. Üldkommissjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Teen ettepaneku, käesoleva seaduseelnõu I ja II lugemise vahel kolmepäevalist vaheaega mitte pidada.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Vaheaeg!)

Kuna Riigikogu on koos istunud üle kahe tunni, kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 7.10 m.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 7.25 m.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Juhkam**.

Sekretäri kohal abisekretär **L. Raudkepp**.

Juhataja **M. Juhkam**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Väliskomisjoni aruandja Anderkopp'i puudumise pärast jääb vahele rahvasteliidu põhikirja 16. artikli I paragrahvi muutmise protokollkiinnitamiseseadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja rkl. Tupits'a puudumise tõttu jääb vahele Eesti ja Soome vahelise merealuste kaablite korrashoidmise ja kasutamise lepingu kinnitamiseseadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja rkl. Anderkopp'i puudumise pärast jääb vahele Eesti ja Sakamaa vaheliste kriminaalasjus juriidilisest abiandmisest tekkivate kulude kokkuleppe kinnitamiseseadus — II lugemisel.

21. Eesti ja Soome vahelise töö-õnnetustest tekkivate kahjude tasumise konventsiooni kinnitamiseseadus — II lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § § 1 ja 2.

Eesti ja Soome vahelise töö-õnnetustest tekkivate kahjude tasumise konventsiooni kinnitamiseseadus.

§ 1. Eesti ja Soome vaheline konventsioon töö-õnnetustest tekkivate kahjude tasumise kohta, mis alla kirjutatud Helsingis, 10. detsembril 1925. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni prantsuskeelne algtekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

22. Eesti-Briti vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu kinnitamiseseadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § § 1 ja 2.

Eesti-Briti vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu kinnitamiseseadus.

§ 1. Eesti-Briti vaheline kurjategijate väljaandmise leping, mis alla kirjutatud Londonis, 18. novembril 1925. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu ingliskeelne algtekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

23. Eesti ja Läti vahelise kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsiooni kinnitamiseseadus — II lugemisel. Maakomisjoni aruandja **J. Uibopuu** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § § 1 ja 2.

Eesti ja Läti vahelise kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsiooni kinnitamiseseadus.

§ 1. Eesti ja Läti vaheline kalakaitse ja kalaasjanduse korraldamise konventsioon, mis alla kirjutatud Riias, 28. oktoobril 1925. a. tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni prantsuskeelne tekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **M. Juhkam**: Riigikogu läheb tagasi vahelejäädud päevakorra-punkti juurde.

24. Eesti ja Soome vahelise merealuste kaablite korrashoidmise ja kasutamise lepingu kinnitamiseseadus — II lugemisel. Väliskomisjoni aruandja **A. Tupits** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § § 1—2.

Eesti ja Soome vaheliste merealuste kaablite korrashoidmise ja kasutamise lepingu kinnitamiseseadus.

§ 1. Leping Eesti ja Soome vahel Eesti ja Soome vaheliste merealuste kaablite korrashoidmise ja kasutamise kohta, samuti ka nende kaablite abil toimetatava telegraafilise

ja kaugekõnelise läbikäimise kohta Eesti ja Soome vahel, mis algkirjas mõlema riigi valitsusvolinikkude poolt Helsingis aprilli kuu kahekümnendal päeval ükstuhat üheksasada kahekümne viiendal aastal alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu ja tema juurde kuuluva lõpu-protokolli eesti-, soome- ja rootsikeelsed tekstid avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

25. Konsulaar-seadustiku täiendamise seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Konsulaarseadustiku täiendamise seadus.

4. detsembri 1925. a. „Konsulaarseadustiku muutmise seaduse“ („R. T.“ nr. 195/196—1925. a.) „Konsulaarmaksude tariif“ täiendatakse järgmise § 37-ga:

§ 37. Käesolevat tariifi tuleb lugeda minimaal tariifiks. Kui mõni välisriik Eesti kodanikkudelt kõrgemaid makse võtab, on välisministril õigus ette kirjutada vastastikkuse alusel nende riikide kodanikkudelt samakõrgeid konsulaarmakse võtta, välja arvatud tariifis ettenähtud viisamaksud (§ 2), mille kõrgendamine sise- ja välisministrite nõusolekul sünnib.

26. Siseministeeriumi administratiiv osakonna asutamise seadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Siseministeeriumi administratiiv osakonna asutamise seadus.

§ 1. Siseministeeriumi keskasutustest: ministri kantselei, administratiivasjade peavalitsus ja omavalitsusajade peavalitsus, moodustatakse administratiiv-osakond.

§ 2. Paragrahv 1. loetletud keskasutuste ülesanded lähevad administratiiv-osakonnale üle.

§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1926. a.

27. Külgehakkavate- ja suguhaiguste registreerimise Juhataja **M. Juhkam**: Üldkommissjoni aruandja Tamm'e puudumise pärast täidab aruandja

seadus — II lugemisel. kohuseid üldkommissjoni esimees rkl. Jõeäär.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—2.

Külgehakkavate- ja suguhaiguste registreerimise seadus.

§ 1. Kõik vabariigis töötavad arstid on kohustatud registreerima igat nende poolt konstateeritud külgehakkava ja suguhaiguse juhtumist.

§ 2. Sunduslikule registreerimisele kuuluvate külgehakkavate- ja suguhaiguste nimesetiku, registreerimiskaartide täitmise ja edasi- saatmise korra ning tähtajad määrab kindlaks töö-hoolekandeminister tervishoiu peavalitsuse juhataja ettepanekul. Samal viisil, kuid ära kuulates statistika keskbüroo juhataja seisukohta, määratakse kindlaks registreerimiskaartide sisu ja vorm.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 3. Külgehakkavate haiguste ja suguhaiguste registreerimiskaartide saatmine posti kaudu sünnib maksuta.

B. Oja (tõer): Ma teen ettepaneku, lugeda paragrahvi lõpus sõnade asemel „saatmine posti kaudu sünnib maksuta“ — „saatmise postikulud tasub töö-hoolekandeministeerium“.

Ma põhjendan oma ettepanekut sellega, et umbes aasta tagasi, kui arutusel oli posti kaudu tasuta ametiasutuste postisaadetiste saatmine, siis oldi põhimõtteliselt selle vastu, et sarnane kord sisse seataks. Kui nüüd ühele asutusele sarnane kord sisse seatakse, siis oleks see postiasutustele veel rohkem raskenduseks. Oleks soovitatav, et need kulud võetaks töö-hoolekandeministeeriumi kanda eelarve korras.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: See parandus ei ole komisjonis arutamisel olnud, ja komisjoni nimel ei saa ma sellega ühineda, isiklikult aga pooldan seda ettepanekut.

Juhataja **M. Juhkam**: Panen rkl. Oja ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 3-da ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3-as ja ühes sellega terve seadus II lugemisel vastu võetud.

28. Lisarahu-kohtunikude asukoha muutmise seadus — II lugemisel. Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Lisarahukohtunikude asukoha muutmise seadus.

Kohtute asutamise seaduse § 569 panakse maksma järgmiselt:

§ 569. Lisarahukohtunikud asuvad Riigikohtu juures ja neid komandeeritakse vajaduse korral vastava rahukogu ettepanekul Riigikohtu korraldusega jaoskonna rahukohtunikude kohuste täitmisele.

29. Rahukogude korraldavate ja üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus — II lugemisel. Üldkommisjoni aruandja **K. Kornel** (loeb): Rahukogude korraldavate ja üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus.

A. Jõeäär (stp): Pannen ette, seaduseelnõu pealkiri tagasi lükata ja sellega ka kogu seadus tagasi lükata. Selle seaduseelnõu arutamise ajal üldkommisjonis võeti seaduseelnõu vastu juhusliku hääletenamusega, ja niipalju, kui mina olen kokku puutunud kohtutegelastega, enamus seda seaduseelnõu ei poolda. Rahukohtunikudelt tahetakse ära võtta võimalus rahukogude korraldavatest kohtuistungitest osa võtta ja tahetakse neid asetada mingisugusele teisejärgu seisukohale. Tegelikult aga on tingimata tarvilik, et niihästi nooremad õigusteadlased, kui ka need üksikud rahukohtunikud, kes ei ole lõpetanud ülikooli ja kellel ei ole diplomid, kokku puutuksid oma vanemate ametvendadega, kes rahukogu esimeses astmes töötavad ja neilt läbirääkimistel vastavaid näpunäiteid saaksid. Kui see kokkupuutumise võimalus täiesti ära võetakse, siis arvan mina, ei ole see asjale sugugi kasulik. Niikaua, kui meil maksev on praegune kord, kus on ühendatud esimese ja teise astme kohtud, ei ole mingisugust põhjust kitsendada rahukohtunikude osavõtmist üldkoosolekute. Sellepärast tuleb see seaduseelnõu tagasi lükata. Peale selle ei ole sel seadusel iseäralikku kiiret iseloomu, et ta viimasel silmapilgul peaks kiirusega vastu võtma. Nii-kui-nii on praegu käsil kohtute asutamise seaduseelnõu ümbertöötamine. Kui tarvilikuks leitakse praegust korda muuta, siis võib seda vastavas seaduseelnõus teha, aga kohtute asutamise seadust praegu lappima hakata üksikute novellidega ei ole mõtet.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Kommisjoni nimel toetan selle seaduseelnõu pealkirja vastuvõtmist.

Juhataja **M. Juhkam**: Rkl. Jõeäär'i ettepanek on puht-eitav ja sellepärast ei tule iseseisvalt hääletamisele. Riigikogu liikmed teevad hääletamisel ise järeldused. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu tekst.

Rahukohtunikud, kohtu-uurijad ja lisarahukohtunikud ei võta osa rahukogude korraldavatest ning üldkoosolekute.

30. Õppursõduritele maksuta õpiabinõude muretsemise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **E. Martinson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Õppursõduritele maksuta õpiabinõude muretsemise seaduse täiendamise seadus.

Riigikogu poolt 29. juunil 1922. a. vastu võetud õppursõduritele maksuta õpiabinõude muretsemise seadus täiendatakse järgmise löikega:

„Tartu ülikoolis, Tallinna tehnikumis, Tallinna konservatooriumis, Tartu konservatooriumis ja „Pallase“ kunstikoolis Tartus antakse õppursõduritele 1. aprillist 1926. a. arvates õpiabinõude tarvitamise asemel vastav toetus rahas kahe tuhande viie saja (2.500) marga suuruses iga õppursõduri kohta õppeaastas. Õpiabinõud, mis neis õppeasutustes muretsetud ülaltähendatud seaduse alusel enne käesoleva seaduse maksmahakkamist, jäävad edasi õpilastele maksuta tarvitada ja võivad nimetatud õppeasutused haridusministeeriumi nõusoleku neid õpiabinõusid tarbekorral tasuta anda õppursõduritele omanduseks.“

31. Riigikohtu seaduse § 17. muutmise seadus — II lugemisel.

Juhataja **M. Juhkam**: Üldkommisjoni aruandja rkl. Tamm'e puudumise pärast täidab aruandja kohuseid üldkommisjoni esimees Jõeäär.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Riigikohtu seaduse § 17. muutmise seadus.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

Riigikohtu seaduse § 17 („R. T.“ nr. 82/83—1919. a. ja nr. 42—1923. a.) muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 17. Administratiiv osakonnal on endised Vene senati esimese, teise, kolmanda ja neljanda departemangude õigused ja kohustused. Peale selle alluvad temale:

a) kaebused rahukogude otsuste peale seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise asjus revisjoni korras;

b) kaebused administratiiv asjus rahu-kohtunikude ja rahukogude otsuste peale 12. veebruari 1919. a. administratiiv kohtu seaduse („R. T.“ nr. 10—1919. a.) korras ja alustel.

Juhataja **M. Juhkam**: Sõna on rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 17. punkt a järgmiselt vastu võtta: „kaebused sise-ministri otsuste peale ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise asjus revisjoni korras“ See parandus on tingitud sellest, et vahepeal on Riigikogu vastu võtnud seaduse, mille järgi registreerimine on sise-ministri ülesandeks tehtud.

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja ühineb parandusega, sellepärast ei tule parandus eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõutekst ühes parandusega vastu võetud.

32. Ühingute ja nende liitude seadus — Üldkommissjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—9.

Ühingute ja nende liitude seadus.

I.

§ 1. Ühinguks käesoleva seaduse mõttes loetakse kolme või rohkem isiku ühendus, kes oma ühise tegevuse alaks on võtnud mõnesuguse sihi teostamise, mis ei ole seotud püüuga aineliselt kasu saada — liiduks aga kahe või enama niisuguse ühingu ühendus.

§ 2. Ühingu või liidu nimeks ei või võtta mõne teise ühingu või liidu nime ilma eraldava vahe tähendamata.

§ 3. Kõigil poliitilistel ühingutel ja liitudel peab olema eestseisus või juhatus ja põhikiri.

Poliitilise ühingu või liidu eestseisus või juhatus on kohustatud kahe nädala jooksul ühingu või liidu asutamise päevast arvates põhikirja kui ka eestseisuse liikmete nimekirja kohalikule politseiülemale esitama, mille üle teatajale maksuta kviitung antakse.

Samuti peab teatama igast muudatusest poliitilise ühingu või liidu põhikirja ja eestseisuse või juhatuse koosseisu kohta kui ka liidust lahkuvatest või liitu juurdetulevatest ühingutest.

§ 4. Paragrahv 3. korras politseiülematele teadmiseks esitatavates põhikirjades peab sisalduma vähemalt: 1) ühingu või liidu nimetus ja eesmärk ja 2) eestseisuse või juhatuse koosseis ja asukoht.

§ 5. Mittepoliitilised ühingud ja liidud alluvad §§ 3 ja 4 nõuetele, kui nad oma tegevuskavasse poliitilised ülesanded võtnud.

§ 6. Sõjariistadega varustatud või sõjalisteks harjutusteks loodavaid ühinguid ja liite võib asutada ainult siseministri loaga.

§ 7. Ühingud või liidud võivad ühineda teiste ühingute ja liitudega, läbikäimisse astuda nendega kui ka ametasutustega ning teiste seltskondlikkude otgansatsioonidega, samuti sõlmida kokkuleppeid väljamaal asuvate ühingutega, liitudega kusjuures aga väljamaal asuvate ühingute ja liitudega sarnasesse ühendusse astumine, kus nad väljamaal asuvate organisatsioonide otsustele alluvad, võib sündida ainult siseministri loaga.

§ 8. Juriidilise isiku õigused, s. o. õigus liikumata ja liikuvat varandust omandada ja võõrandada, kapitaalisid asutada, lepinguid sõlmida ja kohustusi oma peale võtta kui ka kohtus nõuda ja kosta on ainult seaduslikus korras registreeritud ühingutel ja liitudel.

§ 9. Registreeritud ühingutel ja liitudel on õigus vastavalt ühingu või liidu sihile sellekohaste seaduste alusel avada ettevõtteid ja asutusi ning korraldada avalikke loenguid, ettekandeid, näitemüüke, korjandusi jne. rippumata sellest, kas see põhikirjas ette nähtud või mitte.

(Sekretäari kohale asub abisekretäär **J. Piiskar**.)

Aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 10—20.

§ 10. Registreeritud ühingute otsusvõimulisteks liikmeteks võivad olla isikud, kes 18 aastat vanaks saanud, kuna aga registreeritud ühingute ja liitude asutajateks ja juhatusliikmeteks võivad olla ainult täisealised.

§ 11. Ühingu ja liite, mille siht või tegevus kriminaalseaduste vastane, või mille tegevus avalikku julgeolekut või rahu ähvardavad, kui ka § 6 tähendatud ilma siseministri loata asutatud ühingu ja liidud, võidakse sulguda siseministri sellekohase otsuse järgi.

Siseministri sulgumise otsuste peale võib kaevata administratiiv-kohtu korras.

Kui kaebus sisaldab palvet siseministri sulgumise otsust esialgselt seisma panna, siis otsustab kohus kolme päeva jooksul peale kaebuse kättesaamist, kas rahuldada palvet või mitte.

Juhtumisel, kui käesoleva paragrahvi korras on lõpulikult sulutud registreeritud ühing või liit, siis kustutatakse sulutud ühing või liit registrist maha.

§ 12. Ühingu ja liidud võivad §§ 8. ja 9. ettenähtud õigused kaotada ning neid võidakse selle järeldusel registrist maha kustutada siseministri nõudmisel või üksikute liikmete palvel tsiviilkohtu korras: 1) kui nende tegevus sihitud ainelisele kasusaamisele ja 2) kui nende põhikirjad poliitilisi sihte ei sisalda, kuid nende tegevus juhitud tähendatud sihtide teostamiseks.

§ 13. Registreeritud ühingute ja liitude likvideerimine sünnib nende põhikirjades ettenähtud korras ja alustel.

§ 14. Nende ühingute ja liitude varandus, mille likvideerimine põhikirjas ettenähtud korras võimatu, likvideeritakse siseministri poolt määratud kolmeliikmelise komisjoni kaudu, kuhu määratakse liikmeteks võimalust mööda eeskätt isikud, kes ühingu või liidu viimasel seadusepärasel peakoosolekul juhatusse valitud, nende puudusel või isikliku kõlbmatuse korral aga võimalust mööda isikuid ühingu, või liidu endiste liikmete hulgast.

§ 15. Nende ühingute või liitude varandus mis § 11 korras sulutud, likvideeritakse siseministri poolt määratud likvideerimise komisjoni kaudu, mille liikmete arvu ja koosseisu määrab samuti siseminister.

§ 16. Likvideerimise komisjonid (§§ 14 ja 15) on kohustatud lõpetama jooksvad tehingud, sisse nõudma võlad, välja kutsuma võlauskujad, tarbekorral võõrandama likvideeritava ühingu või liidu varanduse, rahuldama võlauskujaid ning ülejäänud varandusega toimetama vastavalt likvideeritava ühingu või liidu põhikirjas leiduvatele sihtidele, nende puudusel aga § 18. ettenähtud viisil.

Likvideeritavat varandust koormata võlgadega on komisjonidel lubatud ainult siseministri poolt kinnitatud kava järgi. Likvideerimise kulud kaetakse likvideeritavate ühingute ja liitude varanduse arvel.

Komisjoni otsused kinnitab siseminister.

§ 17. Siseministril on õigus anda juhtnõore likvideerimise komisjonide (§§ 14 ja 15) lähema asjaajamise, aja ja korra kohta.

Ühingu ja liidud loetakse kunni likvideerimise lõpetamiseni edasikestvateks juriidilisteks isikuteks.

§ 18. Likvideerimisel ülejäänud varandused lähevad asutusele või ettevõttele, mis ette nähtud vastavas põhikirjas ühingu või liidu tegevuse lõpetamise korras.

Kui varanduse otstarve tegevuse lõpetamise korras põhikirjas üldiselt ette nähtud või kui see üldse ette nähtud ei ole või kui põhikiri näeb varanduste kohta ette määrused, mis enam täidesaadetavad ei ole, siis otsustab Vabariigi Valitsus nende varanduste edaspidise saatuse üle, aluseks võttes tähendatud ühingu või liidu sihte ja tegevuskorda. Kui aga ühing või liit põhikirja järgi asutatud ainult oma liikmete huvide, ning peakoosolek ei ole otsustanud seda varandust mõneks üldkasulikuks otstarbeks annetada, siis jagatakse see varandus ühetaoliselt ühingu või liidu liikmete vahel.

§ 19. Kaitseväelaste omavaheliste ühingute ja liitude põhikirjade kinnitamine, kui ka käesoleva seaduse alustel asutatud ühingutest ja liitudest osavõtmise tingimused on ette nähtud vastavates kaitseväe seadlustes.

Kooliõpilaste omavaheliste ühingute ja liitude põhikirjade kinnitamine kui ka käesoleva seaduse alustel asutatud ühingutest ja liitudest osavõtmise tingimused on ette nähtud vastavates kooliseadustes.

Usuühingute ja nende liitude, samuti tule ja teiste loodusvõimude vastu võitlemiseks määratud ühingute ja liitude asutamine sünnib käesoleva seaduse järgi niivõrd, kui see vastavate eriseadustega teisiti ei ole korraldatud.

II.

§ 20. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega tunnustatakse maksvusetuks ajutised määrused ühingute ja liitude kohta (Heakorra ja julgeoleku seadus, Sead. Kogu XIV k., §§ 218—257), kaubandus-tööstus ettevõtetes töötavate isikute ja nende omanikkude ametühisuste määrus (suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus, S. K. XI k. II j. §§ 44—67), määrus sõjaväes teenivatel isikutel poliitilistest parteidest ja koosolekutest osavõtmise keelu kohta (Heakorra ja julgeoleku seadus, S. K. XIV k.

§ 225 lisa) ja Vene ajutise valitsuse määrus ühingute ja liitude kohta 12. aprillist 1917. a. (Seadluste ja valitsuse korralduste kogu nr. 98, 3. maist 1917. a., art. 540 p. p. 4—8).

33. Ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seadus — II luge-misel.

Üldkommisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seadus.

Aruandja **V. Hasselblatt** (loeb):

„I. Üldmäärused.

§ 1. Kasutaotlevad seltsid ja ühisused ning nende liidud on kohustatud ennast enne oma tegevuse algamist käesolevas seaduses ettenähtud korras registreerima. Samas korras registreerivad end juriidilise isiku õiguste omandamiseks kõik mitte kasutaotlevad ühingu seltsid ja nende liidud.“

Ma teen ettepaneku, § 1. juurde vastu võtta märkus: „Käesolev seadus ei ole maksev veeühisuste kohta.“ Nimelt on veeühisuste kohta käivad määrused ette nähtud eriseaduses, kus registreerimine tarvilik ei ole.

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja ettepanek eraldi hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1. ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 2—25.

§ 2. Ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimine kuulub siseministri võimkonda.

Kasutaotlevaid seltsi ja ühisusi võib registreerida seadustes ettenähtud juhtumistel ainult sel tingimusel, kui nad vastavalt administratiiv võimult on saanud asutamislõa sellekohastes seadustes ettenähtud korras. Kui nende põhikirjad sisaldavad erilisi maksvates seadustes mitte ette nähtud eesõigusi, siis võib neile anda registreerimislõa ainult seadusandlikul teel.

Kui ainelist kasu mittetaotlevate ühingute, seltside ja nende liitude juhatusliikmeteks põhikirja järgi võivad olla ka välismaalased, siis sünnib nende registreerimine Vabariigi Valitsuse loal. Viimase luba on samuti tarvilik välismaalaste, ainelist kasu mittetaotlevate ühingute ja liitude registreerimiseks.

II. Registreerimisavalduste esitamise kord.

§ 3. Registreerimisavalduste esitajateks on ühingute, seltside ja ühisuste ning nende liitude asutajad, samuti ka sellekohaste volituste põhjal isikud, kelle peale on pandud ainelist kasu mittetaotleva ühingu või liidu asjade valitsemine ja juhatamine.

§ 4. Registreerimisavaldusele, millel avalduse esitajate allkirjad tõeks tunnistatud, lisatakse juurde kaks tähendatud esitajate poolt allakirjutatud põhikirja eksemplaari.

§ 5. Registreerimise asjaajamiseks võib volitada peale § 3. tähendatud isikute ka neid, kel õigus ajada võõraid asju tsiviilkohtus.

Volitus võib ka registreerimisavalduses tähendatud olla.

§ 6. Ainelist kasu mittetaotlevate ühingute, seltside ja liitude põhikirjades peab tähendatud olema:

- a) ühingu või liidu nimetus ja eesmärk;
- b) juhatuse koosseis ja asukoht;
- c) peakoosoleku kokkukutsumise kord ja tema võimupiirid;
- d) liikmete vastuvõtmise, väljaastumise ja väljaheitmise tingimused ja kord;
- e) liikmemaksu määramise kord;
- f) likvideerimise kord.

§ 7. Kasutaotlevate seltside, ühisuste ja liitude suhtes maksavad eelmises paragrahvis tähendatud ja alljärgmised nõudmised:

a) juhatuse koosseis, võimupiirid ja asukoht, tema liikmete valimise kord ja volituste tähtaeg;

b) revisjoni komisjoni koosseis ja tema liikmete valimise kord ja volituste tähtaeg;

c) kui seltsil, ühisusel või liidul veel teisi orgaane on ehk on kavatsatud neid elule kutsuda, siis ka nende nimetus ühes äratähendamisega, missugused asjad nende kompetentsi kuuluvad nii ka tähendatud orgaanide liikmete valimise kord ja volituste tähtaeg.

Peale selle peavad aktsiaseltside, osähiisuste, kooperatiivühisuste ja nende liitude põhikirjad vastama nende kohta käivate eriseadustes ettenähtud nõuetele.

III. Registreerimisasjade otsustamine.

§ 8. Kuu aja jooksul peale registreerimisavalduse kättesaamist peab siseminister asja läbi vaatama ja otsustama.

Siseminister otsustab:

a) ühingu, seltsi, ühisust või liitu registreerimise sisse kanda või

b) registreerimisavaldust tagasi lükata.

Ei ole asi kuu jooksul otsustatud, siis on ühingu, seltsil, ühisusel või liidul õigus ennast registreerituks lugeda ja tegevust alga. Käesolev lõige maksab ka § 14. kohta.

§ 9. Kui siseminister on otsustanud ühingut, seltsi, ühisust või liitu registreerida, siis kantakse ta registrisse ja kuulutatakse sellest „Riigi Teatajas“; ühtlasi saadetakse üks põhikirja eksemplaar registreerimise märkusega registreerimisavalduse esitajatele tagasi.

§ 10. Registreerimisavaldust võib siseminister ainult siis tagasi lükata, kui põhikiri maksvatele seadustele ei vasta.

§ 11. Registreerimisavalduse tagasilükkamise otsuses peab üksikasjaliselt tähendatud olema, missugustele seadustele põhikiri ei vasta ja mis suhtes ta nende vastu käib.

§ 12. Registreerimisavalduse tagasilükkamisest annab teada siseminister registreerimisavalduse esitajatele otsuse ärakirja kätte saates.

IV. Edasikaebamine siseministri otsuste peale.

§ 13. Siseministri registreerimisavalduse tagasilükkamise otsuse peale võivad registreerimisavalduse esitajad või nende volinikud Riigikohtusse edasi kaevata kuu aja jooksul, otsuse ärakirja kättesaamise päevast arvates. Kaebus kirjutatakse Riigikohtu nimele ja esitatakse siseministrile Riigikohtusse edasi-
saatmiseks. Siseminister saadab edasi kaebuse ühes asjatoimetusega 7 päeva jooksul.

V. Registreerimisajade otsustamine Riigikoh- tus.

§ 14. Riigikohus arutab ja otsustab asja kuu aja jooksul kaebuse kättesaamise päevast arvates. Riigikohus otsustab:

- a) kaebust tagajärjeta jätta või
- b) siseministri otsust muuta ja ühingut, seltsi, ühisust või liitu registrisse sisse kanda.

§ 15. Peale asja äraotsustamise saadab Riigikohus kahe nädala jooksul asjatoimetuse ühes oma otsusega siseministrile tagasi, kes eelmise paragrahvi p.b. ettenähtud juhtumisel ühingu, seltsi, ühisuse või liidu ajaviitmata registrisse sisse kannab § 9 korras.

§ 16. Asjaarutamine Riigikohtus sünnib avalikul kohtuistungil. Riigikohus asja läbi-
vaatamise juurde registreerimisavalduse esitajaid välja ei kutsu, kuid asjaarutamise ajaks kohtuistungile ilmunud ühingu, seltsi, ühisuse või liidu registreerimisavalduse esitajad ehk nende volinikud võivad suusõnalisi seletusi anda.

VI. Põhikirja muutmiste, täienduste ja teiste ühingute, seltside, ühisuste ja liitude kohta käivate muudatuste registreerimine.

§ 17. Ühingute, seltside, ühisuste ja liitude põhikirja muutmiste ja täienduste registreeri-

mine sünnib sama korra järgi nagu ühingute, seltside, ühisuste või liitude registreerimine.

§ 18. Kaebused otsuste ja korralduste peale, mis on tehtud §§ 17 ja 22 põhjal, esitatakse käesoleva seaduse § 13. ettenähtud korras.

VII. Maksud ühingute, seltside, ühisuste ja liitude registreerimise asjus.

§ 19. Ühingute, seltside, ühisuste ja liitude registreerimise asjus võetakse tempelmaksu üldisel alusel ja kuulutusraha „Riigi Teatajas“.

Aktsiaseltside ja osäühisuste registreeritud põhikirjad avaldatakse täielikul kujul „Riigi Teatajas“ asutajate kulul.

VIII. Registrite pidamine.

§ 20. Registreerimiseks peetakse järgmised raamatud:

- a) register ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude sissekandmiseks;
- b) päevaraamat kõigi registreerimisavalduste sissekirjutamiseks.

§ 21. Iga registrisse sissekantava ühingu, seltsi, ühisuse või liidu tarvis seatakse sisse eritoimetus, kuhu koondatakse esitatud registreerimisavaldus ühes juurdelisatud dokumentidega, põhikirja algeksemplaar ja kõik järgnevad põhikirja muutmised ja täiendused, siseministri ja Riigikohtu otsused registreerimise kohta ja kõik muu kirjavahetus.

§ 22. Registris avatakse eraldi leht iga ühingu, seltsi, ühisuse või liidu tarvis, kuhu vastavatesse lahtritesse sisse kantakse:

- a) registreerimise järjekorra number;
- b) ühingu, seltsi, ühisuse või liidu nimetus ja juhatuse asukoht;

c) siseministri või Riigikohtu otsus, selle aasta ja kuupäev, samuti märkus, millal kuulutus registreerimise üle „Riigi Teatajas“ ilmus;

b) teadaanded ühingu, seltsi, ühisuse või liidu jaoskondade avamise ja tegevuse lõpetamise üle, ühes jaoskondade asukoha äratähendamiseiga;

e) tähtaeg, kui ühing, selts, ühisus või liit teatava aja peale on asutatud ja see põhikirjas on ette nähtud, samuti ka teadaanded tähtaja pikendamise üle;

f) vastavate kohtute või siseministri otsused ühingu, seltsi, ühisuse või liidu sulgumise, samuti nende kohtuliku maksujõuetuks tunnistamise ning peakoosoleku otsuste tegevuse lõpetamise üle;

g) teadaanded kasutaotlevate seltside, ühisuste või liitude likvideerimise üle ühes

äratähendamisega, mis ajal kuulutus likvideerimise kohta „Riigi Teatajas“ ilmunud.

§ 23. Kõigist käesoleva seaduse põhjal siseministeeriumis peetavatest registritest ja toimetustest võib igaüks, kes soovib, teateid saada, makstes kirjalikkude teadete eest tempelmaksu hariliku tariifi järgi.

IX. Lõppmäärused.

§ 24. Käesoleva seaduse maksmahakkamiseni esitatud registreerimisavaldused lahendatakse rahukogude poolt. Peale edasikäebuste edasisaatmist annavad rahukogud kõik ühingute, seltside ja ühisuste ning nende liitude registreerimisse puutuvad toimetused ja raamatud üle siseministeeriumile.

§ 25. Käesolev seadus hakkab maksma üks kuu peale väljakuulutamist „Riigi Teatajas“. Samal tähtajal kaotab maksvuse seadus seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise korra kohta („Riigi Teataja“ nr. 18 — 1919. a.).

34. Kooperaatiiv-ühisuste ja nende liitude seaduse muutmisseadus — II lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Kooperatiiv-ühisuste ja nende liitude seaduse muutmisseadus.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

Kooperatiiv-ühisuste ja nende liitude seaduse („R. T.“ nr. 110/111 — 1919. a.) §§ 70—80 muudetakse ära ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

Juhataja **M. Juhkam**: Sõna on rkl. Kornel'il.

K. Kornel (rhv): Teen ettepaneku, võtta sissejuhatav osa vastu järgmisel kujul:

„Kooperatiiv-ühisuste ja nende liitude seaduse („R. T.“ nr. 110/111 — 1919. a.) §§ 53 ja 70—80 muudetakse ära ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 53. Ühte liituda võivad niihästi ühe kui mitmelaadilised ühisused kui ka ühingute liidud.

Märkus. Ühisuste liitude liikmeks võib võtta ka omavalitsusi ja riiklikke ettevõtteid, kes juriidiliselt ja rahaliselt iseseisvad“.

See on § 53. ümberredigeerimine, uus on ainult siin märkus. Tarvidus on tekkinud sellest, et mitmed juriidilised ja rahalised iseseisvad riiklikud ettevõtted, mis töötavad eri-

põhikirja alusel, kui ka omavalitsused, on soovi avaldanud ühistegevuse keskkorralduste liikmeks astuda. Meie näeme, see on ka lubatud teistes maades. Muidugi on siin praegu paras juhus seda parandust vastu võtta, ja loomulikult tuleb vastav parandus omal ajal, kui tuleb omavalitsuse seadus arutusele, sinna sisse viia. See on minu isiklik ettepanek, mis komisjonis arutamisel ei olnud.

M. Laarman (põl): Võib olla, et härra Kornel'i ettepanek asja- ja ajakohane on, kuid võimatu on teda praegu sisuliselt natukenegi lähemalt läbi arutada ja selle järgi otsustada, kui kauge selle ettepaneku ulatus on. Loomulikult oleks pidanud aruandja ettepanek vastavas komisjonis läbi vaadatama, mina ütlen, võib olla, oleks temaga võinud siis põhimõttelikult nõus olla, aga et ta läbi vaadatud ei ole, siis ta poolt hääletada ei saa.

Juhataja **M. Juhkam**: Sõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Mina olen siin käinud hariliku korra järgi. On ka teiste rühmadega läbi räägitud, samuti on ka härra Laarman'i parteis sellest asjast räägitud. See on parandus, mille poolt igaüks, kes meie ühistegevusele kaasa tunneb, rahuliku südamega võib hääletada. Juriidiliselt mingisuguseid keerulisi küsimusi parandus ei käsita, ja sellepärast ei tohiks selle küsimuse otsustamine siinsamas hea tahtmise juures raske olla.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Ei tarvita.

Juhataja **M. Juhkam**: Parandus-ettepaneku ettelugemist ei soovita. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 18 häält, vastu 17, seega on parandus vastu võetud.

Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 28 häält, vastu 25, 1 erapooletu, seega on ettepanek vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 70—77.

§ 70. Sunduslikud välisrevisjonid korraldatakse ühistegelistes asutustes revisjoniliitude poolt, mis ühistegeliste asutuste eneste poolt loodud.

Iga ühistegelise ettevõtte peab olema ühe revisjoniliidu liikmeks. Tegutsevad ühistege-

lised ettevõtted on kohustatud revisjoniliitu astuma 6 kuu jooksul käesoleva seaduse maksmapanekust arvates, ja asutatavad ühingu 3 kuu jooksul tegevuse algusest arvates.

§ 71. Ühistegeliste asutuste eneste poolt välise revisjonide toimepanekuks loodud liitude põhikirjad peavad peale nende teadete, mis üldise seaduse järgi nõutavad, veel sisaldama andmeid liidu tegevuspiirkonna, liikmete alammäära, revidentide valiku ja ametisse määramise, niisama revisjonide iseloomu ulatuse ja korra kohta.

§ 72. Sundusliikude välisrevisjonide toimepanekuks liikmeks olevates ühisustes annab revisjoniliitudele luba siseminister. Revisjoniliidud võivad omi põhikirje muuta ainult siseministri loal.

§ 73. Iga revisjoniliidu juhatus on kohustatud siseministrile 2 nädala jooksul teatama igast omast uuest juurdetulnud kui ka väljaastunud või väljaheidatud liikmest.

§ 74. Siseministril on õigus tagasi võtta revisjoniliitudel revideerimislubasid juhtumisel, kui selgub, et revisjoniliit oma peale võetud kohustusi ei suuda täita või korraldult täidab, ära kuulates enne otsuse tegemist liidu juhatuse seletust.

§ 75. Revideerimise aja ja korra oma liikmete juures määrab kindlaks iga revisjoniliidu juhatus ise, silmas pidades, et iga liikme revideerimine tingimata sünniks vähemalt üks kord kahe aasta jooksul.

§ 76. Jätab revisjoniliidu juhatus oma liikmete juures revisjoni määratud aja jooksul teostamata, siis on liikmed, kelle juures revisjon teostamata jäetud, kohustatud sellest siseministrile teatama.

§ 77. Revisjoniliitude juhatused on õigustatud liitude peakoosolekute vastavate otsuste põhjal, peale harilikkude liidu liikmemaksude, oma liikmete revideerimise toimetamise eest võtma erilist tasu, mis on kooskõlas revideerimisel kulutatud ajaga ja muude eriliste revisjoniga ühenduses olevate kuludega.

Kõik revisjoniliitude peakoosolekute poolt määratud liikme revideerimise ja muud maksud nõutakse sisse riigi vastuvaidlemata nõuete korras.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 78. Välisrevisjonide sihiks on ühistegeliste asutuste korraldust, asjaajamist ja arvepidamist igakülgselt revideerida, milleks ühistegeliste asutuste juhatused on kohustatud revidentidele ette näitama kõik varandused, mis asutusel olemas, samuti raamatud ja dokumendid ja ühtlasi neile revisjonil kõikipidi abiks olema, toimepandud revisjoni protokollid oma

esimesele peakoosolekule ühes oma järelevalvelundi otsusega ette kandes. Revisjonide protokollide algupärandid hoitakse alal revisjoniliidus.

Rahaminister **L. Sepp**: Panen ette käesoleva paragrahvi juurde lühikene märkus võtta: „Ärakiirjad ühistegeliste laenuasutuste ja vastastikuste kinnitusseltside revisjoni protokollidest saadavad liidud rahaministeeriumile informatsiooniks“. Rahaministeerium peab kursis olema, kuidas ühistegeliste rahaasutuste ja kinnitusseltside olukord on. Peale selle paneb krediitseadus tema peale järelevalve, et sel juhtumisel, kui revisjonis likvidatsiooni tunnemärgid sünnivad, et tõepoolest siis likvidatsioon rahaministri kontrolli all läbi viidaks. Seda saab siis teostada, kui revisjoni protokollid informatsiooniks saadetakse.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Minul isiklikult ei ole põhjust selle täiendusmärkuse sissevõtmise vastu vaielda. Komisjonis ei ole ta esitatud, sellepärast ei saa ma komisjoni nimelt ühineda, kuid arvan, et sisuliselt ei oleks mõtet selle vastu vaielda.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun härra rahaministri poolt esitatud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rahaministri ettepanek vastu võetud. Panen hääletamisele § 78 ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 78 vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 79. Ühistegeliste asutuste juhatusliikmed, kes selle seaduse nõudeid ei täida, langevad karistuse alla rahukohtu k. s. § 29. põhjal. Järelevalve käesoleva seaduse täitmise üle kuulub siseministrile.

Rahaminister **L. Sepp**: Teen ettepaneku, selle paragrahvi juurde järgmine märkus vastu võtta: „Rahaministril on õigus korraldada revisjoniliitude tegevuse kontrollimist ühistegeliste laenuasutuste ja vastastikuste kinnitusseltside alal. Üksikute laenuasutuste ja kinnitusseltside revideerimist toimetab rahaministeerium krediitseaduse X j. t. §§ 119, 141 j. t. ning sead. k. X k. I jao § 2200 märk. 1. lisa §§ 6—8 ettenähtud korras“. Loomulik on, et siseministeerium kogu liidu tegevust ei revideeri, vaid et vastavad alad rahaministee-

riumi revideerimise alla kuuluksid. Viimane paragrahv ütleb nii-kui-nii, et valitsus annab revideerimise korra kohta üldised määrused välja, ja need üldised määrused juba teevad kindlaks vahekorra, missugustes piirides sise-ministeerium ja rahaministeerium tegutsevad. Selle paranduse suhtes on ühistegeliste liidu esitajatega läbi räägitud, kusjuures põhimõtte-likke vastuvaidlusi mingisuguseid ei olnud.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Kornel**: Ma arvan, et mul isiklikult põhjust ei ole selle paranduse vastu vaielda.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun härra rahaministri parandusettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rahaministri parandus-ettepanek vastu võetud. Panen hääletamisele § 79 ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 79 vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 80.

§ 80. Lähemad määrused ühistegelistes asutustes toimepandavate välisrevisjonide korra kohta annab Vabariigi Valitsus siseministri ettepanekul.

35. A. Jõeäär'i Juhataja **M. Juhkam**: Isiklikus asjas on isiklikus asjas. sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Homses „Päevalehes“, mida juba täna lugeda võib, leiame pealkirja all „Sotsialistide võitlus korterikitsikuse vastu“ muuseas järgmist: „Võtame riigi laenuga ehitatud 5-kordse palee Tallinnas politseiaial Kreutzvaldi uulitsa ääres. Kõigeparema korteri võttis siin sotsialist Vain, siis sotsialist Jõeäär.“ Ma võin siinkohal kinnitada, et minul selles majas mingisugust korterit ei ole.

36. Mõnede Üldkommisjoni aru-
seltside, ühi- andja **A. Tamm** kan-
suste ja nende nab ette ja nähtava
liitude likvi enamusega võetakse
deermise sea- vastu seaduseelnõu
dus — II luge- pealkiri.
misel.

Mõnede seltside, ühisuste ja nende liitude likvideerimise seadus.

Aruandja **A. Tamm** (loeb):

§ 1. Enne 11. novembrit 1918. a. asutatud seltsid, ühisused ja nende liidud loetakse lõpenuks ja nende varandused kuuluvad sundlikvideerimisele käesolevas seaduses ettenähtud korras:

a) kui nemad tähtaja jooksul, mis on ette nähtud registreerimise seaduses („R. T.“ nr. 18 — 1919. a. seadus nr. 44), seadusandliku delegatsiooni määruks 23. detsembrist 1919. a. („R. T.“ nr. 70 — 1919. a. määrus nr. 136) ja „Riigi Teatajas“ nr. 1 — 1920. a. väljakuulutatud valitsuse otsuses, seaduslikus korras registreeritud ei ole;

b) kui nad asutatud seadusandlikus korras kinnitatud põhikirjade alusel, kuid käesoleva seaduse maksmahakkamiseks ei tegutse või vastavalt oma põhikirja nõuetele liikmete ning juhatuse või esituse koosseisu kaotanud.

Märkus. Käesolev seadus ei ole maksev aktsiaseltside ja osäühisuste kohta („R. T.“ nr. 55/56 — 1920. a. seadus nr. 149).

Siseministri abi **E. Kübarsepp**: Selle paragrahvi redaktsioon laseb ehk kahtlust tõusta, kas tema alla ei kuulu mõni krediitasutus või krediitselts. Kui see nii oleks, ei ole see soovitatav sellepärast, et see seadus ette näeb, et likvideerib ühisusi ja seltse sise-ministeerium. Et seda kahtlust kõrvaldada, tuleks märkusele teine redaktsioon anda ja nimelt juurde lisada, et käesolev seadus ei ole maksev ka krediitasutuste kohta. Märkuse redaktsioon peaks olema: „Käesolev seadus ei ole maksev aktsiaseltside ja osäühisuste („R. T.“ nr. 55/56 — 1920. a., sead. nr. 149), samuti ka krediitasutuste kohta“.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Tamm**: Mina ühinen selle ettepanekuga.

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja on ettepanekuga ühinenud, sellepärast ei tule see eraldi hääletamisele. Asun § 1. hääletamisele ühes tehtud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb):

§ 2. Paragrahv 1. ettenähtud seltside, ühisuste ja nende liitude varanduste likvideerimist toimetavad kolmeliikmelised likvideerimise komisjonid järgmises koosseisus: sise-ministeerium esitaja, kohaliku maakonna- või

linnavalitsuse esitaja, kelle piirides asus likvideeritava seltsi juhatus ja likvideeritava seltsi juhatuse liige või selle puudumisel seltsi endine liige. Kaks esimest liiget määratakse siseministri poolt, seltsi esitaja määratakse likvideeritava seltsi poolt.

Juhtumisel, kui likvideeritava seltsi liikmeid kolme kuu jooksul selle seaduse maksmahakkamisest arvates ei ole avalikuks tehtud, määrab siseminister ka kolmanda komisjoni liikme kohaliku maakonna- või linnavalitsuse liikmete hulgast.

Siseministri abi **E. Kübarsepp**: Selle paragrahvi teises lõikes on öeldud: „kui likvideeritava seltsi liikmeid kolme kuu jooksul selle seaduse maksmahakkamisest arvates ei ole avalikuks tehtud...“ Siin jääb selguseks, kes peab avalikuks tegema ja kuidas viisi avalikuks teha. Võib olla, et valitsusasutused ei saa kohaseid abinõusid tarvitusele võtta, või võib olla, et need ei osutu kohasteks. Sellepärast oleks tarvis sellele lõikele anda teine redaktsioon. Tuleks ära määrata see kord, kuidas neid liikmeid otsitakse. Tuleks võtta sõnade asemel „selle seaduse maksmahakkamisest arvates“ sõnad „Peale „Riigi Teatajas“ kuulutamist“. Kui seltsi liikmed ei ole endid üles andnud, siis oleks valitsusasutustel teada, mis neil teha tuleb — nad peaksid „Riigi Teatajas“ kuulutama, ja liikmed peaksid ise selle eest hoolitsema, et nad endid üles annaksid. Teist teed ei olegi ette näha.

Sellepärast peaks § 2. teise lõike redaktsioon olema järgmine: „Juhtumisel, kui likvideeritava seltsi liikmeid kolme kuu jooksul peale „Riigi Teatajas“ kuulutamist ei ole ennast üles andnud, määrab siseminister ka kolmanda komisjoni liikme kohaliku maakonna- või linnavalitsuse liikmete hulgast“.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Tamm**: Ühinen ettepanekuga.

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja ühineb tehtud parandusega, seega ei tule see eraldi hääletamisele. Panen § 2 ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **A. Tamm** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 3—6.

§ 3. Kui sundlikvideerimisele kuuluvate seltside, ühisuste ja nende liitude varandused on kohtulikule hooldamisele võetud, antakse niisugused varandused üle hooldajate poolt vastava kohtu korraldusel § 2. korras määratud komisjonile kahe kuu jooksul selle seaduse maksmahakkamise päevast arvates.

Sel korral määratakse hooldajatele tasu siseministri äranägemise järgi kogu hooldamise aja eest kunni varanduse üleandmiseni.

§ 4. Juhtnõõrid likvideerimise komisjoni asjaajamise, likvideerimise aja ja korra kohta annab siseminister, kes ühtlasi ka kinnitab komisjoni kavad.

§ 5. Likvideerimisel ülejäänud varandused lähevad asutusele või ettevõttele, mis ette nähtud vastavas põhikirjas seltsi, ühisuse või liidu tegevuse lõpetamise korras.

Kui varanduste otstarbe tegevuse lõpetamise korras põhikirjas üldiselt ette nähtud või kui see üldse ette nähtud ei ole või kui põhikiri näeb varanduste kohta ette määrused, mis praegu enam täidesaadetavad ei ole, siis otsustab Vabariigi Valitsus nende varanduste edaspidise saatuse üle, kui nende väärtus mitte üle 3.000.000 marga ei ole, aluseks võttes § 1. tähendatud seltsi, ühisuse või liidu sihte, tegevuskorda ja endiste liikmete soovivaavaldusi. Kui aga likvideeritava seltsi, ühisuse või liidu varanduste väärtus kinnis- ja vallasvara kokku — võlad mitte arvesse võetud — likvideerimise komisjoni hindamise järgi üle 3.000.000 marga on, siis otsustatakse nende saatust seadusandlikul teel.

§ 6. Likvideerimise komisjoni kulud tasutakse likvideeritava varanduse arvel siseministri määramise järgi.

Aruandja **A. Tamm** (loeb):

§ 7. 1919. a. seltside registreerimise seaduse põhjal kunni 1920. a. lõpuni registreeritud seltsid, kes oma selleaegiste liikmete koosseisu, nimetuse ja põhikirja järgi vastasid endistele seltsidele (on de facto identilised) sel määral, et ei või kahtlus tekkida selle kohta, et rahukogus nimetatud asutajad talitsid kui mõne vana seltsi esitajad, loetakse registreerituks vanade seltsidena, välja arvatud juhtumised, kus küsimus kohtu poolt seadusjõusse astunud otsusega otsustatud.

Siseministri abi **E. Kübarsepp**: Seda seitsmendat paragrahvi valitsuse eelnõus ei olnud. Riigikogu komisjon võttis selle sisse ühe komisjoni liikme ettepanekul, kes seda järgmiselt motiveeris: Eestis olevat 1919. aastal registreeritud palju seltsi, mille registreerimine täiesti seaduspärasest korras ei olla

sündinud. Nimelt olla mõned üksikud seltsi liikmed seltsi registreerida lasknud ilma peakoosoleku otsuseta, nii et võiks ehk kartus tekkida, et see selts sellepärast tunnistatakse mitte seaduspäraselt registreerituks ja nii öelda peremehetuks. Et nüüd seltsi liikmetele võimalust anda näidata, et see on ikka sama endine selts, selleks võetigi see paragrahv vastu. Kuid ei ole muidugi soovitav, et seadusandlus hakkaks korraldama neid asju, mis juba kohtuotsustega korraldatud, või milles juba kohtuotsused olemas, ja sellepärast võeti ka paragrahvi lõppu märkus „välja arvatud juhtumised, kus küsimus kohtu poolt seadusjõusse astunud otsusega otsustatud“. Kuid niisuguseid juhtumisi, kus oleks küsimus kohtu poolt seadusjõusse astunud otsusega otsustatud, teada ei ole. Küll on aga teada, et kohtud on mitmel puhul läbi vaadanud seltside asju ja on otsuseid teinud neid kohtulikule hooldamisele võtta. Kui me nüüd jätaksime paragrahvi ainult selles redaktsioonis, siis, võib olla, ei käiks see nende seltside kohta, mis juba kohtulikule hooldamisele on võetud. Sellepärast peaks selle paragrahvi lõppu juurde lisama — et igasugust kahtlust kõrvaldada — sõnad: „või seltsi varandused kohtulikule hooldamisele võetud“, nõnda et välja arvatud oleks juhtumised, kus selles paragrahvis ettenähtud küsimus enam tekkida ei või: see on nimelt neil juhtumistel, kui küsimus on kohtu poolt otsustatud seadusjõusse astunud otsusega, või seltsi varandused kohtulikule hooldamisele võetud.

Juhataja M. Juhkam: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Tamm: See punkt äratas väga palju vaidlusi üldkommisjonis ja arvesse võttes, et need seltsid ja ühinged, mis siin ette nähtud, tegutsevad eraõiguse alusel, ei ole sellepärast vajadust valitsuse-võimu poolt tungida nende ellu, seda enam, et tõesti on see registreerimine toimetatud sel viisil, nagu toimetab igapäevane kodanik. Seltsi liikmed on tulnud kokku, läinud kohtusse, seal küsitakse, oleme seltsi esitajad, kas võime seltsi registreerida? — Võite! Antakse tunnistus välja, lüüakse tempel peale, ja inimesed on rahuldatud ja julged, et nemad on oma töö teinud. Pärast aga tuleb välja, et nad on eksinud, kohus on ka eksinud, et ei ole täpselt seaduse mõiste järgi talitatud. See on aga väikene eksimine, nii et kõike arvesse võttes leiti, et võimalik on seda paragrahvisse jätta, kui mitte kohtulikku otsust ei ole, mis on astunud seadusjõusse. Peaks olema ikka seadusega võimaldatud, kui eraõiguse alusel tegutsevad seltsid tahavad edasi elada. Mispärast peaks

siis riigivõim neile tugeva surve peale panema, kui riigil sugugi huvi ei ole nende vahetorkorda tungida. Seadus, nagu ma kord juba ütlesin, ei ole kohtu poolt nii täpselt maksma pandud, ja kohtupraktika ei ole nõudnud, et oleks peakoosolek kokku tulnud ja et oleks registreerimiseks volitatud liikmetele tunnistus antud, et selts on tõesti vana selts, aga mitte uus selts. Sellepärast üldkommisjoni nimel mina selle ettepanekuga ühineda ei saa ja palun ettepanekut ja paragrahvi lahus hääletada.

Juhataja M. Juhkam: On tehtud valitsuse esitaja poolt ettepanek, § 7 lõppu lisada sõnad „või seltsi varandused kohtulikule hooldamisele võetud“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud. Panen § 7. ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja A. Tamm (loeb):

„§ 8. Käesolev seadus kaotab oma maksuse 1. jaanuaril 1927. a.“.

Arvesse võttes, et see seaduseelnõu kaua viibis komisjonis, ja see termin nagu lühikene on, teen mina ettepaneku „1927. aasta“ asemele võtta „1928. aasta“, siis oleks aega 1½ aastat likvideerida neid seltse.

Juhataja M. Juhkam: Kui seda ei nõuta, et aruandja parandus lahus hääletataks, panen paragrahvi ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 8 ühes parandusega vastu võetud.

Riigikogu tuleb tagasi päevakorra-punkt 21. juurde.

37. Rahvasteliidu põhikirja 16. artikli I paragrahvi muutmise protokoll kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskommisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Rahvasteliidu põhikirja 16. artikli 1. paragrahvi muutmise protokoll kinnitamise seadus.

Rahvasteliidu põhikirja 16. artikli 1. paragrahvi muutmise kohta käiv protokoll, tehtud Genfis 27. septembril 1924 aastal ühes eksemplaaris, mis deponeeritud rahvasteliidu alalise sekretariaadi arhiivis, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Protokolli prantsuskeelne tekst ühes eestikeelse tõlkega avaldatakse alljärgnevalt ühes käesoleva seadusega.

38. Eesti ja Saksamaa vahelise kriminaalasjus juriidilisest abiandmisest tekkivate kulude kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § 1 ja 2.

Eesti ja Saksamaa vahelise kriminaalasjus juriidilisest abiandmisest tekkivate kulude kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Saksamaa vaheline kokkulepe kriminaalasjus juriidilisest abiandmisest tekkivate kulude kohta, mis sõlmitud nootdevahetuse teel Berliinis, 25. novembril 1925. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkuleppe nootede saksakeelne tekst ja nende eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **M. Juhkam**: Riigikogu päevakord on läbi, lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **M. Juhkam**.

Abisekretäär **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.